ПОРОГИ

Культурно-політичний місячник
для українців у Чеській Республіці
POROHY Kulturně-politický měsíčník
pro Ukrajince v České republice

№ 6/2021, рік XXIX
č. 6/2021, ročník XXIX
www.ukrajinci.cz

ЧИ БАЧИТЬ РОСІЯ СВОЇ КОРДОНИ?

Путін у своїй статті не просто меле маячню про «адін народ», він висловлює подальші територіальні претензії, ставить під сумнів незалежність і територіальну цілісність України та де-факто погрожує великою війною й «приєднанням територій» у разі подальшого зближення Києва із Заходом

Російсько-польський кордон на Балтійській косі, застава «Нормельн», фото з Вікіпедії.

2-3 4-5 6-21

А також у номері: На «Дивані» в Стромовці святкуватиметься День Незалежності, конкурс дитячих робіт у Брні, конкурс чеських репортажів з України, перекладацький конкурс, збірка шкільних потреб для Донбасу.

В Плзні гратимуть у футбол збірні України й Чехії, фільм про Крим у Вршовицях, чесько-англійський дитячий табір у Закарпатті, табір безпеки на Донбасі, вивчення чеських слідів в Ужгороді.

Історичні стереотипи про українців – розбір чеських міфів на прикладі однієї статті; Петро Порошенко у статті для «Ґазети Виборчої» відповідає Путіну та розкриває його хижі плани; відкриття-закриття кордоні та про інше коротко; нові книги та цифрова усмішка.

ЮВІЛЕЙ НЕЗАЛЕЖНОСТІ У СТРОМОВЦІ: 5 ВЕРЕСНЯ

Під час святкування Незалежності в Празі у 2019 році. Фото Зденка Жалского.

Українська ініціатива у Чеській Республіці та Український Національний Дім організовують відзначення 30-ї річниці Незалежності України у амфітеатрі-кав'ярні «Диван у Стромовці». Це вже традиційне свято тривалістю 7 годин відбудеться 5 вересня цього року поруч із празьким Виставищем, що у Голешовицях. Це буде святковий концерт різноманітних колективів та виконавців – представників української громади Чехії. Свято, як і торік, супроводжуватиметься частуванням борщем, варениками, наявними будуть і книги, диски, сувеніри тощо. Якщо не настануть непередбачувані події – як-от нове запровадження суворіших карантинних заходів – то на святі очікується кілька сотень осіб. Привітають гостей українські дипломати й офіційні представники, виступатимуть діти з піснями й віршами, танцюристи, артисти як аматори, так і професійні виконавці. Організатори закликають українців прийти – адже вхід буде безкоштовним – жваво й весело спілкуватися, дискутувати, можна навіть співати в перервах за столом пісень, знаходити нових друзів. Єдине прохання – не шукати зайвих пригод й не порушувати діючих карантинних обмежень, щоб нікому не довелося давати пояснення правоохоронним органам. Сподіваємось, свято триватиме до пізнього вечора й учасники розійдуться у доброму настрої та гуморі. ■

Вл. інф.

БРНО: КОНКУРС ДИТЯЧИХ РОБІТ

З нагоди 30-ої річниці Незалежності України Український культурно-освітній центр у місті Брно разом із місцевим консульством України провели конкурс творчих дитячих робіт під назвою «Я і Україна». Учасники конкурсу протягом липня цього року передавали свої роботи – креативні та дотепні малюнки, фотографії, колажі, тексти, скульптури – будь-що, в чому виражалася дитяча творчість та любов до України. Як розповіла організаторка конкурсу Ірина Забіяка, роботи виставлятимуться у приміщенні консульства у серпні 2021 року, а найкращі отримають призи від організаторів. Роботи також популяризуватимуться у соціальних мережах.

Конкурс частково був включений у фестиваль Meeting Brno. День фестивалю 30 липня фестивалю був присвячений Україні та Білорусі. В програмі – воркшопи для дітей, українська кухня, дебати, музика. У дискусійній частині, зокрема, участь узяли україністи Радомир Мокрик та Ленка Віхова, а також колишній міністр зовнішніх справ ЧР Томаш Петржічек. Дискутувалося, зокрема, на тему бандерівців. ■

Вл. інф.

ЗБІР ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ШКОЛЯРАМ ДОНБАСУ

Громадська організація «Гуманітарна допомога Україні», яку очолює Петр Оліва і яка діє у празькому районі Радотін, продовжує збір допомоги дітям в Україні. Наразі зібрано 20 шкільних наплічників із основним шкільним спорядженням, однак їхня кількість може бути і більшою. Організація приймає від благодійників як безпосередньо канцелярські предмети, так і фінансові засоби. Вартість одного наплічника становить 1 тисячу чеських крон.

Видача зібраних у Чехії наплічників школярам Донбасу у 2019 році. Фото: фб Петра Оліви.

Основне приладдя для шкільного наплічника таке: авторучка «Торнадо», простий олівець, гумка, точилка, олівці кольорові 12 шт, фломастери 12 шт, темперні фарби 6 шт, акварельні фарби, пластилін, клейова паличка 15г, циркуль металевий, набір лінійок, ножиці, набір пензлів (4 шт.), набір кольорових паперів, зошити формату А4: 440 - 2х, 444 - 4х, 445 - 4х. До цього списку можна додавати що-небудь і більше.

Петр Оліва із колегами збирає наступну місію на прифронтовий Донбас вже восени цього року, але шкільних потреб наразі недостатньо. Тож Петр Оліва просить бажаючих перераховувати кошти на благодійний рахунок 2501638335/2010. ■

Вл. інф.

КОНКУРС РЕПОРТАЖІВ З УКРАЇНИ

Третій конкурс на найцікавіший текст, присвячений Україні, оголошений об'єднанням «Ми та Україна». «Ми знаємо про Україну дуже мало і змушені постійно вчитися», - було сказано у першому оголошенні про конкурс у 2019 році. Ця фраза актуальна і сьогодні. Певне розуміння України у читачів цього науково-популярного серверу все-таки зросло, і задля продовження цієї справи була і оголошена третя річниця конкурсу.

Пандемія ковід-19 практично від початку минулого року аж до сьогодні не дає можливості розвиватися туризму, у тому числі такому пішо-авантюрному, чим переважно характеризується чеський туризм Україною. Тож організатори наразі не знають, чи вдасться заангажувати достатню кількість читачів до написання конкурсних робіт. І тому тематику цьогорічного конкурсу розширили на два різні, взаємодоповнюючі округи.

Розповідями про враження про подорожі Україною та проживання в Україні протягом тривалішого часу можуть поділитися читачі з українським корінням. Коротші есе про міста і місця України та з ними пов'язані особистості, не лише пов'язані із туристичними подорожами, можуть ґрунтуватися на враженнях зі студійного перебування або знання української проблематики. Привітає журі і нариси про українців або їхніх предків, які доля завела до Чехії.

Восени минулого року, на жаль, через пандемічну ситуацію було неможливо зібратися очно всім учасникам та переможцям конкурсу у приміщенні посольства України в Празі або де-небудь інде. І цього року, як би то вже не було – он-лайн чи офф-лайн, журі оголосить результати і тексти поступово опублікує на інтернет-сторінках видання.

Тексти повинні бути написані чеською або словацькою мовою, в особливих випадках (виразна якість тексту) можна написати українською. Автор може сам обрати свій жанр – есе або репортаж. Результатом може бути збагачення знань читачів наших сторінок про Україну. Мінімальна кількість знаків тексту – 5 тисяч разом із пробілами. Максимальний розмір не встановлюється – залишається на розсуд автора, з наскільки довгим текстом захочуть ознайомитися читачі. Стаття має супроводжуватися трьома ілюстраціями, можливо картою, але слід пам'ятати, що це не фотоконкурс. Тексти слід надіслати в електронному вигляді до 31 серпня цього року на адресу soutez@myaukrajina.cz. Результати будуть оголошені одразу ж, переможці отримають диплом та невелику фінансову винагороду. Деякі тексти будуть опубліковані на сторінках «My a Ukrajina». ■

Вл. інф.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ КОНКУРС: ПРОЗА ТА ЛИСТИ

Черговий перекладацький конкурс з української мови на чеську влаштовує Чеська асоціація україністів у співпраці із Інститутом східноєвропейських наук Філософського факультету Карлового університету в Празі, Товариством перекладачів та посольством України в ЧР. Це вже п'ята річниця цього конкурсу, популярного серед прихильних до літератури перекладачів. Від 5 червня до 1 листопада учасники можуть взяти участь у конкурсі, результати якого будуть оголошені у грудні 2021 року. Тоді ж має відбутися і урочисте нагородження переможців.

Цьогоріч учасники перекладатимуть у двох категоріях: проза та листування. Тексти для перекладу доступні на сторінках ЧАУ ukrajiniste.cz. Йдеться про уривок з книги Євгенії Кузнєцової «Спитайте Мієчку» та лист Лесі Українки до Ольги Кобилянської від 29 травня 1899 року. Один учасник може взяти участь у обох категоріях, але це необов'язково. Та якщо один учасник надсилатиме обидва перекладів текстів, надіслати їх потрібно двома окремими електронними листами.

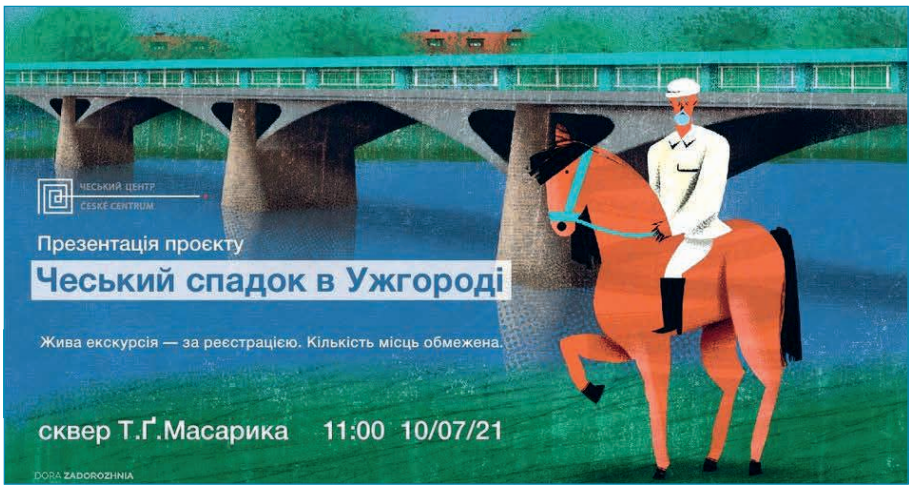
Переможці нагороджуватимуться першою, другою та третьою, а також почесною преміями. Журі може не нагородити всіма преміями, так само як і може відзначити кілька робіт на однаковому рівні. До нагород долучатиметься також і певний фінансовий гонорар. В журі засідатимуть україністки Тереза Хланьова (Прага), Радана Мерзова (Оломоуц), Моніка Шевечкова (Брно) та русистка Гана Лінгартова, голова Товариства перекладачів. ■

Вл. інф.

ВИВЧАТИМУТЬ ЧЕСЬКУ АРХІТЕКТУРУ В УЖГОРОДІ

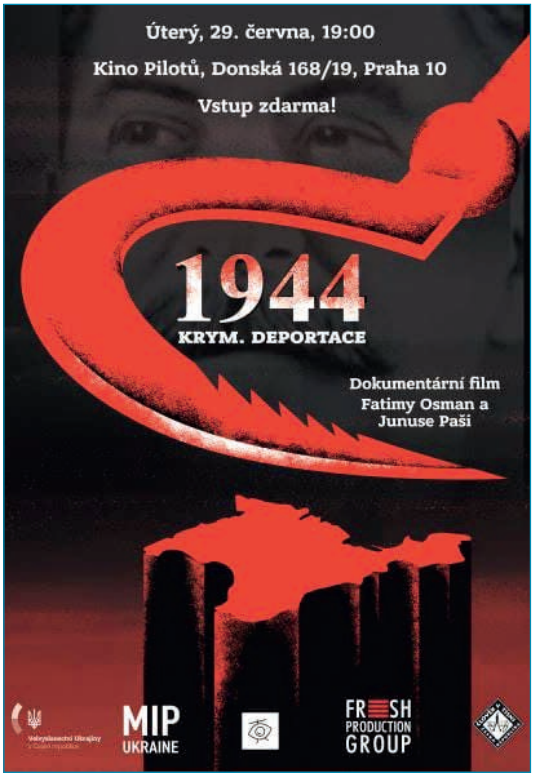
Представництво Чеського центру в Ужгороді відкрило проект «Чеський спадок в Ужгороді», метою якого є актуалізація чеської культурної спадщини як органічної частини сучасного міського ландшафту. Маршрут містить у собі 30 об'єктів не тільки культурно-історичної, але й архітектурної спадщини міжвоєнної епохи. Історія Ужгорода є однією з найбагатших, тому саме на території цього міста розкинулися тисячі пам'яток від яких віє духом старовини. Наочним прикладом є урядово-житловий квартал Малий Ґалаґов, який був побудований ще за часів Першої Чехословацької Республіки.

Низка коротких, фактологічно перевірених та цікаво написаних аудіодовідок чеською та українською мовами відкриють для зацікавлених туристів портал у минуле, де переплітаються долі людей, пролітають цілі епохи та події. Безкоштовні додатки, туристичні сервіси та QR-коди аудіодовідок будуть розміщені на кожній локації. Планується також створення 30 авторських листівок із зображенням усіх історичних пам'яток, вони ілюструватимуть аудіодовідки у віртуальному просторі, а у майбутньому можуть стати окремим туристичним культурним продуктом. ■

Вл. інф.

ФІЛЬМ ПРО КРИМ ДЕМОНСТРУВАЛИ У ПРАЗЬКИХ ВРШОВИЦЯХ

У вівторок 29 червня в празькому кінотеатрі «Кіно пілоту» у Вршовицях відбувся показ документального фільму «1944» про сталінську депортацію кримських татар з Криму в 1944 році. Стрічка кримськотатарських режисерів Юнуса Паші та Фатіми Осман розповідає про трагедію всіх кримських татар через окремо взяті історії окремих родин та картини художника Садиха Аджі Селімова, який пережив депортацію в підлітковому віці й свої спогади про цю трагедію виклав пензлем на полотні. Зйомки фільму у Криму.

Кінотеатр Пілотів був обраний невипадково – адже саме тут поруч розташовані вулиця та зупинка трамваю «Кримська». Акцію провели посольство України в Чехії і чеська гуманітарна організація «Людина в скруті». Посприяли йому компанії «Fresh production group», Міністерство інформаційної політики України й Кримський дім у Києві. Перша заступниця міністра закордонних справ України Еміне Джапарова, яка брала участь у підготовці фільму, розповіла у записаному відеопривітанні до чеських глядачів, що її бабусі, які пережили депортацію 1944 року, завжди плакали, розповідаючи своїй малій онуці про події 50-річної давнини. «Своїх бабусь я змогла зрозуміти не так давно – розповідаючи зараз про Крим, я відчуваю те саме... Суть злочину, який сьогодні вчиняє Росія щодо моєї країни, до України, залишається незмінним. Сучасна реальність в Криму, яку не можна відчути просто з картинки, це реальність несвободи. Коли за слова про те, що «Крим – це Україна», можна потрапити у в'язницю. Коли за український прапор на даху будинку можна потрапити у в'язницю. Страх несвободи наповнює весь півострів, який було перетворено на одну велику військову базу. Сподіваюся, що цей фільм допоможе вам краще зрозуміти контекст, у якому живе моя країна і мій народ», – говорить Еміне Джапарова.

Герої фільму «1944» зазнали всі лиха депортації ще в дитячому віці. Їм пощастило вижити, адже лише за перші півроку депортації загинуло понад 16 тисяч кримських татар, половина з них – діти. Бути дитиною політичного в'язня в сьогоднішньому окупованому Криму – це виростати зі стигмою: «син терориста», «донька шпигуна» або «онучка екстреміста». Історії дітей, що залишились без батьків і близьких родичів, яких було ув'язнено за політичними мотивами в окупованому Криму, розповіла відвідувачам заходу виставка фотографій правозахисника та журналіста Антона Наумлюка «Доросле кримське дитинство», яка була представлена в холі кінотеатру. Діти на фотографіях не відрізняються від звичайних малюків: хтось ходить до школи, хтось – у дитячий садок. Утім, реалії кримського дитинства відрізняє одне – їх примусили подорослішати зарано. Ці світлини не тільки про дітей, вони і про їх батьків, які не мають можливості через ґрати спостерігати за дорослішанням своїх дітей. ■

Прес-служба посольства України в ЧР

ЧЕХИ ВЧИЛИ ЗАКАРПАТСЬКИХ ДІТЕЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Центр гуманітарної допомоги та співпраці, який діє при Єпархіальній Острявсько-опавській Хариті ЧР, організував в Україні черговий англомовний табір для дітей. У ньому беруть участь 40 дітей із закарпатських сіл. Табір допомагають організувати партнери Харити із Новоселиці. Його метою є запропонувати дітям цікаву програму, при якій діти навчаться нових англійських слів та інші корисні для життя речі. Табір підтриманий у рамках Трикралової збірки, він організовується уже п'ятий рік.

Фото з англомовного табору на Закарпатті. ФБ: adoptuj si.

Центр також підтримує в Івано-Франківську Дитячий будинок святого Миколи. Тут проживають сироти та діти з неповних або соціально слабих сімей. Волонтери Центру регулярно відвідують цей Будинок, привозять дітям різноманітну допомогу, зібрану з усіх кутів Чехії. У Будинку проживає 22 дітей, наймолодшому з них – лише 2 рочки. Доглядають їх сестри милосердя.

Центр був заснований у 2005 році і спочатку організовував акцію «Заочне усиновлення» - соціальна підтримка дітей на Закарпатті. Згодом свою діяльність розширив на підтримку старших людей, а також допомогу цивільним особам, потерпілим від російсько-української війни на Донбасі. Також центр провів в Острави 4 фестивалі української культури у 2015-2019 роках. Центр співпрацює із Карітас Україна. Від 2014 року також організовує допомогу у Молдові. Детальніше про його акції можна почитати на сайті adoptujsi.cz, там також вказані і можливості підтримати його діяльність. ■

Мірослав Годечек Мірослав Годечек

«КОДИ» ВЛАШТУВАВ ПРИФРОНТОВИМ ДІТЯМ БЕЗПЕЧНИЙ ТАБІР

«Табір безпеки» - так називається дитячий табір на прифронтових дітей. Дітей, які виросли під звуки пострілів та розривів гранат, які вміють розрізняти снаряди за звуком. Ці діти не пізнали, що таке мир. Вони виросли у населених пунктах, розташованих за кілька кілометрів від лінії фронту. Організація «Бажання допомогти» під керівництвом чеха Міхала Кісліцького на псевдо «Коди» діє на Донбасі практично від початку війни. Завдяки збору коштів від невеликих донорів у Чехії організація влаштовує різноманітні акції допомоги – від завезення дров людям похилого віку до таборів відпочинку для дітей. Цього літа це вже сьомий такий табір, де діти можуть відпочити в тиші та спокої. Він влаштовується у лісі за сто кілометрів від лінії фронту, поблизу Блакитних озер у Лиманському районі Донецької області, на дещо застарілій, але прибраній та затишній турбазі. Тут, на вільній території українського Донбасу, панує мир – а це головне для цих дітей. Минулого року Кодиму та його колегам вдалося залучити коштів для відпочинку 150 дітей, цього року поїхало аж дві сотні дітей. Благодійники можуть надсилати кошти на весь табір для однієї дитини тривалістю десять днів (3400 чеських крон), а також менші суми – половину табору (1700 Кч), один день на таборі (340 Кч) або будь-яку суму. Проведенню табору цього року посприяло майже чотири сотні благодійників з Чехії.

Також «Бажання допомогти» влаштувало акцію «Навчальний куток» для шести дітей у містечку Очерятине, яке знаходиться поруч із фронтом. Її завданням було зібрати кошти (6 тисяч чеських крон для кожної дитини) на придбання елементарного домашнього шкільного стола, настільної лампи, крісла та канцелярських засобів для проведення навчання на відстані або виконання домашніх завдань школярами. Допомога надійшла здібним дітям, які добре вчаться у школі і згодом могли б продовжити навчання в університетах Харкова або Києва.

Надати допомогу проектам «Бажання допомогти» може кожен, перерахувавши будь-яку суму на рахунок 2300849910/2010. Інформація про організацію – на сайті chutpomahat.cz. Благодійну допомогу їй можна відрахувати з податків. ■

Вл. інф.

ФУТБОЛ: УКРАЇНА І ЧЕХІЯ ЗУСТРІНУТЬСЯ В ПЛЗНІ

Товариський футбольний матч між збірними України й Чехії відбудеться 8 вересня цього року на плзеньському стадіоні «Дусан Арена» у Штунцових садах, де займається місцевий клуб «Вікторія». Арена вміщує 12 тисяч глядачів.

Україна і Чехія стали чвертьфіналістами нещодавнього Євро-2020. Українці покинули чемпіонат після програшу з Англією, а чехи програли данцям. Як ми повідомляли раніше, перед поєдинком з Україною у вересні команда тренера Ярослава Шилгавого спочатку представиться у кваліфікації на чемпіонат світу вдома з Білоруссю, а потім – у Бельгії. А гра із Чехією стане останньою для української збірної у вересні. Перед нею команда Андрія Шевченка зустрінеться на виїзді із Казахстаном (1 вересня) та вдома із Францією (4 вересня).

Чехія з Україною грала чотири рази. У одному підготовчому матчі чехи перемогли, згодом була нічия, двічі чехи програли у прем'єрному році Ліги націй. А саме це відбувалося: 6 вересня 2011 року 4:0 на користь чехів, 15 серпня 2012 року - 0:0, 6 вересня 2018 року 1:2 на користь українців (Ліга націй) і 16 жовтня 2018 року 1:0 також на користь українців (Ліга націй). ■

Вл. інф.

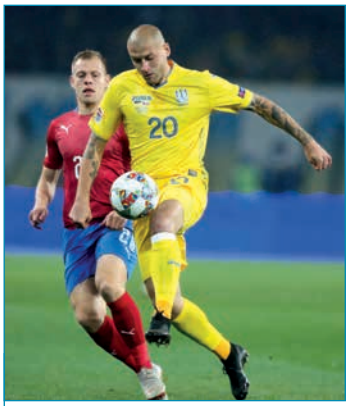

Фото з попередніх матчів Україна-Чехія (2018).

НАВІШУВАННЯ ЯРЛИКІВ

Міф про «злих бандерівців» і «українських колабораціоністів з нацистами» дотепер живе у чеській публіцистиці. Спростовуємо основні з них на прикладі однієї зі статей у поважній пресі

ТЕКСТ: **Олекса ЛІВІНСЬКИЙ**

naladťte si

PADOUŠI, NEBO HRDINOVÉ?

O VYVÁŽENÝ POHLED NA PŘECHOD PŘÍSLUŠNÍKŮ UKRAJINSKÉ POVSTALECKÉ ARMÁDY (UPA) PŘES ČESKOSLOVENSKO V ROCE 1947 SE POKUSÍ TÉMA PLUS.

text David Hertl, redaktor ČRo Plus

„SOUČASNÁ VÁLKA S RUSKEM není ani tak bojem o území jako spíš bojem o identitu Ukrajiny. Jde o to, zda bude proruská, či nikoli," řekl ukrajinský historik Volodymyr Vjatrovyč. Jeho slova lze vztáhnout i na ukrajinskou diskusi o tamních nacionalistech, banderovcích. Těma, které se dotýká i našich dějin.

RUBÍNOVÉ KŘÍŽE

Když v lednu 1976 začala Československá televize vysílat seriál 30 případů majora Zemana, zdálo se – a tento dojem má řada lidí dones –, že jde jen o nepříliš zručně natočený seriál kriminálních příběhů. S přibývajícími díly byla ale zjevná ideologická linka. Myšlenka seriálu se zrodila na ministerstvu vnitra, které od první chvíle plánovalo celý cyklus nejen jako oslavu třiceti let Sboru národní bezpečnosti (1945–1975), ale také jako výklad poválečných dějin.

Ve čtvrtém dílu seriálu (Rubínové kříže) podali jeho autoři „jediný závazný" pohled na pokus příslušníků Ukrajinské povstalecké armády (UPA), banderovců, přejít přes Československo do americké okupační zóny v Německu. Bylo to jedno z velkých nasazení naší armády i civilních bezpečnostních sborů po konci války. Z hlediska komunisty ovládaného Sboru národní bezpečnosti formativní: proti ukrajinským vojákům nasadilo vedení našeho, tehdy už jen zdánlivě demokratického státu, osm tisíc vojáků a pět a půl tisíce policistů. Boje na území Československa si vyžádaly kromě civilních obětí životy čtrnácti vojáků, šesti příslušníků SNB a pěti členů finanční stráže.

Zatímco před válkou měli Ukrajinci v Československu řadu sympatizantů (Československo jako jediný stát v Evropě poskytl Ukrajincům, tehdy bez vlastního státu, na Podkarpatské Rusi národní i politickou autonomii), léta druhé světové války vše změnila. Ukrajinský separatismus byl vydatně podporován nacistickým Německem, mnoho Ukrajinců se účastnilo války v Hitlerových službách, svědectví židovských vězňů vyhlazovacích táborů v Polsku jsou plná vzpomínek na brutální ukrajinské dozorce.

SEN O ETNICKY ČISTÉ UKRAJINĚ

Ukrajinci válčili v Haliči i na sovětské západní Ukrajině a mnozí z nich se tam dopouštěli neuvěřitelných krutostí. Jejich sen o etnicky čisté Ukrajině vedl k vyvraždování Poláků, Židů i některých volyňských Čechů. Během „krvavé neděle" 11. července 1943 jednotky UPA při útoku na sto padesát polských vsí povraždily okolo jedenácti tisíc lidí.

Odvetná akce polské Zemské armády proti ukrajinským vsím si vyžádala životy až dvaceti tisíc Ukrajinců; na ukrajinském území se tehdy odehrávala skutečná občanská válka. Když byli nacisté tlačeni Rudou armádou na západ, ukrajinští vojáci se ocitli za frontou, na území obsazeném sovětskými vojáky. Přešli na partyzánský způsob boje a věřili v třetí světovou válku, která jim přinese svobodu ve vlastním státě. K tomu nedošlo, v létě 1947 zahájilo rozsáhlou bezpečnostní akci proti zbytkům UPA Polsko – a ukrajinští povstalci se snažili přes Slovensko, jih Moravy a jih Čech přejít k Američanům.

Československý tisk reagoval v létě 1947 na celou situaci s určitou mírou plurality. Komunisty ovládané noviny (zejména Rudé právo) spustily rozsáhlou kampaň, plnou banderovských „banditů", vydávaných za esesáky, lupiče, sadistické vrahy a násilníky, se kterými je nutné se tvrdě vypořádat. Demokratický tisk se snažil alespoň tlumit zbytečně vybičovanou atmosféru a uvádět na pravou míru v lepším případě omyly, v horším záměrné lži, vypouštěné komunistickou propagandou.

ODSUZOVÁNÍ I GLORIFIKOVÁNÍ

Čeští historikové se dnes shodují, že osud „banderovců" byl především nešťastný a v kontextu rozdělené Evropy po konci druhé světové války v podstatě neřešitelný. Pro československou vládu bylo ale v roce 1947 fakticky nemožné tvářit se, že „neexistují". Pomineme-li nadprůměrnou vstřícnost tehdejší politické reprezentace ke stalinskému Sovětskému svazu (který měl zájem na likvidaci ukrajinských povstalců), zůstává otázkou, jak jinak se mělo vedení státu postavit ke skutečnosti, že se na jeho území pohybují stovky cizích ozbrojených mužů, kteří se snaží od civilního obyvatelstva získávat potraviny, léky a ošacení, což se někdy neobešlo bez konfliktů.

Těma přechodu banderovců přes Československo v roce 1947 je pro svou nejednoznačnost dodnes zajímavé. Zatímco před rokem 1989 byli pouze odsuzováni a jejich počínání jednostranně interpretováno, po roce 1989 se začaly objevovat opačně zjednodušující tendence, kdy ukrajinští nacionalisté byli glorifikováni a byla jim dávána nálepka „bojovníků proti komunismu".

O vyvážený pohled se v pořadu Těma Plus pokusí publicista Pavel Hlavatý, který k mikrofonu pozval ukrajinistu Davida Svobodu a připomene i vzpomínky účastníků bojů s banderovci, psaní dobového tisku – a také vnímání banderovců v dnešním ukrajinském kontextu.

sobota 12. června, ČRo Plus, 20.05

Стаття Давіда Гертла в журналі «Тижневик Радіо», тези з якої розбираємо.

Вже понад сім, якщо не всі сімнадцять, років до української тематики у чеських мас-медіа панує особлива увага. Від Помаранчевої революції 2004 року, «газової кризи» 2009, а найбільше від початку Майдану у 2013 році та російсько-української війни ніяка інша міжнародна тема, навіть міграційна, настільки серйозно не впливала на емоції різних чеських публіцистів, коментаторів, політологів, як саме українська. І вже за цей час такої посиленої уваги до України перед тим, як щось сказати про Україну, вони могли або мали б щось про неї бодай ґрунтовніше вивчити, а не користатися штампами й стереотипами, сформованими здебільшого у комуністичні часи.

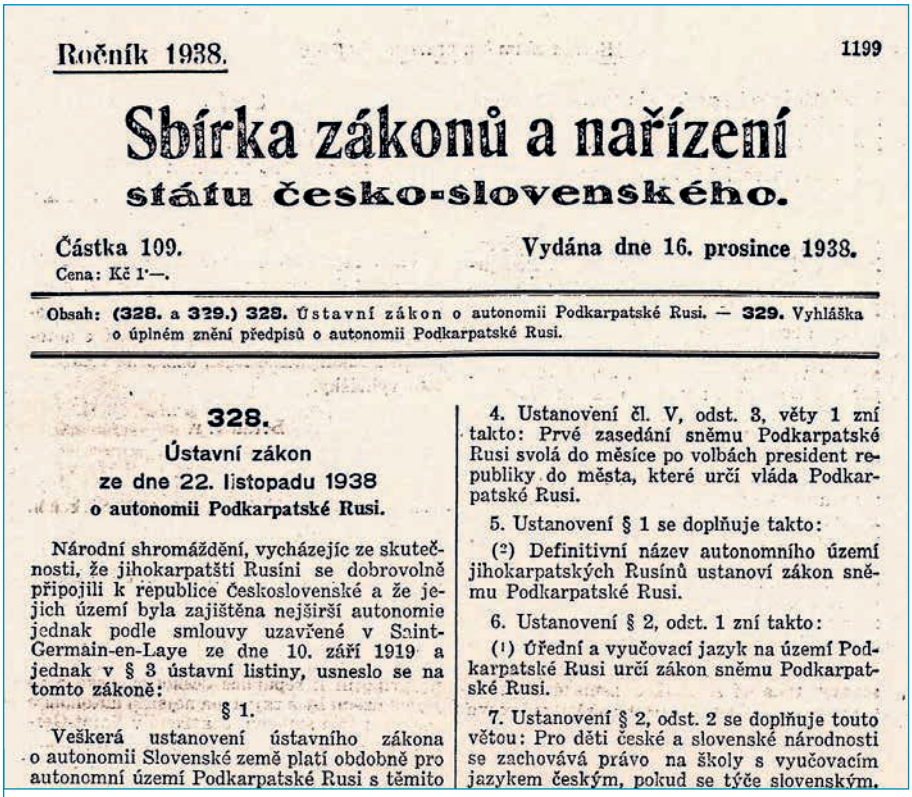
Інколи у цю багнюку маніпуляцій вступають і цілком адекватні, розумні люди, не дописувачі якогось більшовицького непотребу на зразок «Галло Новини» чи подібних проросійських зливних бачків. Наприклад, Давід Гертл. Довголітній працівник Чеського радіо, готує програми «Портрети», «Архів плюс», «Історія Плюс». У його творчому доробку – чимало цікавих статей та розповідей про дисидентів, діячів чехословацького антикомуністичного і антинацистського руху, або навпаки, колаборантів з режимом. Подкасти довгі, ретельно підготовлені, вдумливі, помітно, що автор намагається описувати діячів як звичайних людей з плюсами й мінусами, не героїзувати і не засуджувати їх. Так, як це прийнято на серйозних радіостанціях, таких як «ЧРо 6» або «ЧРо Плюс».

Але щойно автор береться за українську тему, одразу наступає на граблі. Якщо чехів, наприклад, він бачить різними, то українці у Другій Світовій війні раптом стають для нього «допоміжним персоналом» для німецьких окупантів та у концтаборах. Багато десятиліть саме так і стверджувала радянська пропаганда, і дуже рідко хто з чеських істориків навіть не здогадується поцікавитися ближче: а що про це думають самі українці і як то все було насправді.

Так, Давід Гертл у своїй статті для журналу «Тижневик Радіо» намагається увійти у становище бійців Української

Повстанської Армії, цитує українського історика Володимира В'ятровича, згадує пропагандистські перекручення про бандерівців у комуністичному телесеріалі «30 справ майора Земана», а наприкінці статті зазначає про неоднозначність та нещасливість долі бандерівців, яких, мовляв. до 1989 року тільки засуджували, а після 1989 року, навпаки, - героїзували («глорифікували») як борців проти комунізму. Та відлуння комуністичної пропаганди й стереотипні кліше вплинули й на його погляди. Він, зокрема, пише[1]: «Тим часом як перед війною українці у Чехословаччині мали ряд симпатизантів (Чехословаччина як єдина держава у Європі надала українцям, тоді ще без власної держави, національну і політичну автономію у Підкарпатській Русі), роки другої світової війни все змінили. Український сепаратизм був виразно підтримуваний нацистською Німеччиною, багато українців взяло участь у війні у службах Гітлерові, свідоцтва єврейських в'язнів таборів смерті в Польщі повні спогадів про жорстокість українських наглядачів».

Що на це казати?.. Всі стереотипи й перекручення, прийняті серед чехів щодо участі українців у Другій Світовій війні, помістилися в одній маленькій фразі. І вони притаманні не тільки панові Гертлу, а й багатьом іншим публіцистам. І щоб спростувати їх, потрібно набагато більше місця. Але ми наважимося.

Ročník 1938. 1199

Sbírka zákonů a nařízení
státu česko-slovenského.

Částka 109. Vydána dne 16. prosince 1938.
Cena: Kč 1·—.

Obsah: (328. a 329.) 328. Ústavní zákon o autonomii Podkarpatské Rusi. — 329. Vyhláška o úplném znění předpisů o autonomii Podkarpatské Rusi.

328.
Ústavní zákon
ze dne 22. listopadu 1938
o autonomii Podkarpatské Rusi.

Národní shromáždění, vycházejíc ze skutečnosti, že jihokarpatští Rusíni se dobrovolně připojili k republice československé a že jejich území byla zajištěna nejširší autonomie jednak podle smlouvy uzavřené v Saint-Germain-en-Laye ze dne 10. září 1919 a jednak v § 3 ústavní listiny, usneslo se na tomto zákoně:

§ 1.

Veškerá ustanovení ústavního zákona o autonomii Slovenské země platí obdobně pro autonomní území Podkarpatské Rusi s těmito

4. Ustanovení čl. V, odst. 3, věty 1 zní takto: Prvé zasedání sněmu Podkarpatské Rusi svolá do měsíce po volbách president republiky do města, které určí vláda Podkarpatské Rusi.

5. Ustanovení § 1 se doplňuje takto:

(2) Definitivní název autonomního území jihokarpatských Rusínů ustanoví zákon sněmu Podkarpatské Rusi.

6. Ustanovení § 2, odst. 1 zní takto:

(1) Úřední a vyučovací jazyk na území Podkarpatské Rusi určí zákon sněmu Podkarpatské Rusi.

7. Ustanovení § 2, odst. 2 se doplňuje touto větou: Pro děti české a slovenské národnosti se zachovává právo na školy s vyučovacím jazykem českým, pokud se týče slovenským.

Чехословацький закон про автономію Підкарпатської Русі надавав автономію «південнокарпатським русинам», а де-факто – мадярону Андрію Бродію. Назва ж «Карпатська Україна» так і не була визнана Прагою.

ЧСР не надавала українцям автономії

Тема Підкарпатської Русі[2] , яка існувала між 1918 та 1938 роками, не дає спати чималій кількості ревізіоністів у Чехії. Звісно, їх не так багато і вони не настільки агресивні, як в Угорщині, але вони є й не полишають наївних мрій про «республіку нашу від Ясіні до Ашу». І вони певною мірою мають вплив на громадську думку, зразком чого стала фраза пана Гертла. Наприклад, теза про «автономію Підкарпатської Русі», нібито надану українцям, є абсолютно невірною. Фактично автономія була надана дуже пізно, і не українцям, а проугорським та промосковським «русинам». У нашому журналі ми декілька разів писали на цю тему[3] , але повернімося до неї, щоб нагадати про певні обставини.

Як відомо, майже вся територія нинішньої Закарпатської області України входила до складу Чехословаччини у 20-х-30-роках XX століття під назвою Підкарпатська Русь. Адміністративно це був самоврядний край, такий, як і решта самоврядних країв ЧСР, яких було спочатку 5, а потім 4, із рівноцінними повноваженнями. Автономія краю була обіцяна відповідно до Сен-Женмерського мирного договору, але так і не була надана протягом усіх майже 20 років існування «першої республіки». Празький уряд весь час відкладав це питання аж до важкої осені 1938 року, коли республіку вже затискали з усіх боків німецькі нацисти, підігріті ними судетські німці, а також «добросусідські» угорські та польські вимоги. Лише після сумнозвісної Мюнхенської угоди з кінця вересня 1938 року, під час «Другої республіки», 8 жовтня 1938 року, Прага погодилася із вимогами, які все голосніше лунали із найсхіднішого краю. Тим більше, що автономію на два дні раніше вже проголосили словаки. Цього дня в Ужгороді була створена Національна Рада Підкарпатської Русі, до складу якої ввійшли представники всіх основних політичних сил краю, був призначений новий губернатор Іван Парканій, а через 4 дні був сформований і перший автономний уряд Андрія Бродія. Бродій багато років вимагав надання автономії, однак орієнтувався при цьому зовсім не на українські сили. Він був відвертим москвофілом та «мадяроном». Зрештою, й виявилося, що Бродій вже тривалий час працював на уряд Угорщини під псевдо «Берталон». 26 жовтня 1938 року його уряд був розпущений, а сам Бродій – заарештований. От вже новий очільник уряду Августин Волошин був дійсно україноfілом, священиком, вчителем. Того ж дня він заявив, що прагне забезпечити «народам Підкарпатської Русі їх культурні, національні та господарські здобутки... без різниці національної та релігійної». Але на сусідів це не подіяло: 2 листопада, через місяць після сумновідомої «Мюнхенської угоди», відбувся «Перший Віденський арбітраж», який встановив передати південну частину Словаччини та Підкарпатської Русі разом з Ужгородом та Мукачевом до складу Угорського королівства. Столиця краю була змушена переїхати до Хусту. Лише від 17 листопада 1938 року, в такому урізаному вигляді, край став називатися Карпатською Україною, але така назва не була підтверджена Прагою: у конституційному законі про автономію №328 від 22 листопада 1938 року вживалася попередня назва «Підкарпатська Русь» з тим, що «остаточну назву автономної території південнокарпатських русинів встановить закон Сойму Підкарпатської Русі». Так само йшлося про мову: «офіційну мову та мову навчання на території Підкарпатської Русі встановить закон Сойму Підкарпатської Русі».

Як бачимо, українцям Чехословаччина не надавала автономії, як пише пан Гертл. Навпаки, чиновники ЧСР нерідко пере-

[1] Оригінальна цитата: «Zatímco před válkou měli Ukrajinci v Československu řadu sympatizantů (Československo jako jediný stát v Evropě poskytl Ukrajincům, tehdy bez vlastního státu, na Podkarpatské Rusi národní i politickou autonomii), léta druhé světové války vše změnila. Ukrajinský separatismus byl vydatně podporován nacistickým Německem, mnoho Ukrajinců se účastnilo války v Hitlerových službách, svědectví židovských vězňů vyhlazovacích táborů v Polsku jsou plná vzpomínek na brutální ukrajinské dozorce». Див.: David Hertl, redaktor ČRo Plus. Padouši, nebo hrdinové? O vyvážený pohled na přechod příslušníků Ukrajinské Povstalecké Armády (UPA) přes Československo v roce 1947 se pokusí téma Plus // Týdeník rozhlas, 2021. – 31.05, str. 7.

[2] Згодом край називався Карпатська Україна, за часів угорської окупації - «Карпатолая» (це були частини жуп Унґ, Береґ, Уґоча та Мараморош за часів австро-угорської Габсбурзької монархії), після приходу Червоної армії наприкінці 1944 року – Закарпатська Україна, від початку 1946 року – Закарпатська область Української РСР, та від 1991 року – Закарпатська область України; скорочено – Закарпаття; мистецька назва – Срібна Земля.

[3] Див. напр., «Пороги», №9 за 2018 рік, тематичний номер про угорський ревізіонізм на Закарпатті, або №10 за 2018 рік, тематичний номер про «Землю без імені», або №12 за 2018-2019.

шкоджали українофільським тенденціям у краї. Наприклад, закарпатський дослідник, професор УжНУ Микола Вегеш зазначає: «Уряд Карпатської України робив усе для того, щоб відносини між українцями й чехами, які проживали в краї, залишалися добросусідськими. Призначаючи А.Волошина прем'єр-міністром, чехословацький уряд покладав на нього великі надії, як на поміркованого політичного діяча, сподіваючись на його нейтралітет у внутрішній політичній боротьбі, яка не припинялася в краї. А.Волошин добре це усвідомлював, коли закликав місцеве населення виконувати «правильно свої повинності в межах Чехословацької Республіки».

В лютому 1939 року в краї проживало 8,5 тисячі чеських чиновників (разом із сім'ями — 15 тисяч). Переважна більшість із них «вороже ставились до влади А. Волошина і всього українського. Однак конфронтацію у чесько-українські стосунки вносили обидві сторони. Чехи не сприймали українську владу та її рішення, а українці намагалися позбутися «опіки», нерідко використовуючи для цього різні методи, іноді такі, що суперечили Конституції Чехословаччини.

Українсько-чеські відносини різко загострилися після призначення чеського генерала Льва Прхали третім міністром Карпатської України. 20 січня 1939 року А.Волошин у листі до Л.Прхали писав: «Це нарушення автономних прав К.У. (П.Р.) викликало велике обурення між карпато-українським населенням. Свідчать про це стихія демонстрацій, які дуже згіршили дотепер на загал добрі відносини між карпато-українським населенням і чеським урядництвом К.У. … Співпраця з Вами у правительстві К.У. (П.Р.) за тих обставин є неможливою».[4]

Чим все це завершилося, відомо добре: жорсткими перестрілками між чехословацькими військами та українськими вояками «Карпатської Січі» у Хусті 13 березня 1939 року. Ця трагедія стала одним із багатьох приводів до угорського вторгнення, яке сталася через два дні після цього за сприяння Берліна. Це вписувалося у гітлерівську концепцію «нездатності Чехословаччини до існування». Гітлер також хотів продемонструвати своєму тодішньому союзникові Сталіну, що він не збирається підтримувати український самостійницький рух. І замість того, щоб домовитися і спільно боронити край від угорських загарбників, чехословаки і українці піддалися на провокацію смертельної міжусобиці. За деякими даними[5], за нею стояла діяльність німецького консульства, відкритого у Хусті 9 березня 1939 року. І якщо згодом 8-тисячне чехословацьке військо з мінімальними втратами змогло покинути край через Румунію, Польщу та Словаччину, то доля січовиків була незаздрісною: сотні їх були розстріляні на місці угорськими або польськими військами, чимало активних учасників створення Карпатської України опинилися в угорських тюрмах, таких як мукачівський «Ковнер».

Не було ніякої «підтримки українців нацистами»

Палац Ковнера в Мукачеві, де під час угорської окупації 1939-1944 років розташовувалася тортурна для політичних в'язнів, переважно українців. Нині напівзруйнований.

Тут ми підходимо до другої тези Гертла про те, що «український сепаратизм був виразно підтриманий нацистською Німеччиною». Це теж, м'яко кажучи, неправда. Почнемо зі згаданої Карпатської України: хоча її урядовці й надіялися, що всесильна тоді гітлерівська Німеччина погодиться на існування такої хоч і квазі-, але все-таки держави, підтримки у ключовий момент надано не було, й край після жорстоких боїв, зокрема на Красному полі під Хустом, був окупований німецьким союзником – Угорським королівством. Так само не знайшло підтримки в Берліні й проголошення Акту відновлення Української Держави 30 червня 1941 року у Львові. Довідавшись про Акт, Гітлер видав наказ негайно покарати всіх його ініціаторів, переважно членів Організації Українських Націоналістів (бандерівців). Вже через кілька днів – 5 липня 1941 року – гестапівці заарештували Степана Бандеру, Ярослава Стецька, близько 300 членів ОУН(б), з яких 15 було розстріляно. Друга хвиля арештів настала 15 вересня. З німецького концтабору для політв'язнів «Заксенгавзен» Степан Бандера вийшов аж наприкінці 1944 року. Його брати Олександр та Василь загинули у концтаборі «Аушвіц» ще у 1942 році. Німецькі окупанти жорстоко карали не лише бандерівців, а й мельниківців (ОУН(м)), які лояльніше ставилися до Третього Рейху. Багатьох було заарештовано в Києві у грудні 1941 року, й понад 40 з них, включно з поетесою Оленою Телігою, знищено у сумнозвісному Бабиному Яру. Протягом 1941-1943 років у Києві було розстріляно понад 600 членів ОУН (м). Сам Андрій Мельник тривалий час був під домашнім арештом у Берліні, але згодом також опинився у тому ж концтаборі, що й Степан Бандера. Мельниківець, археолог Олег Ольжич загинув у Заксенгавзені, не витримавши допиту гестапівцями.

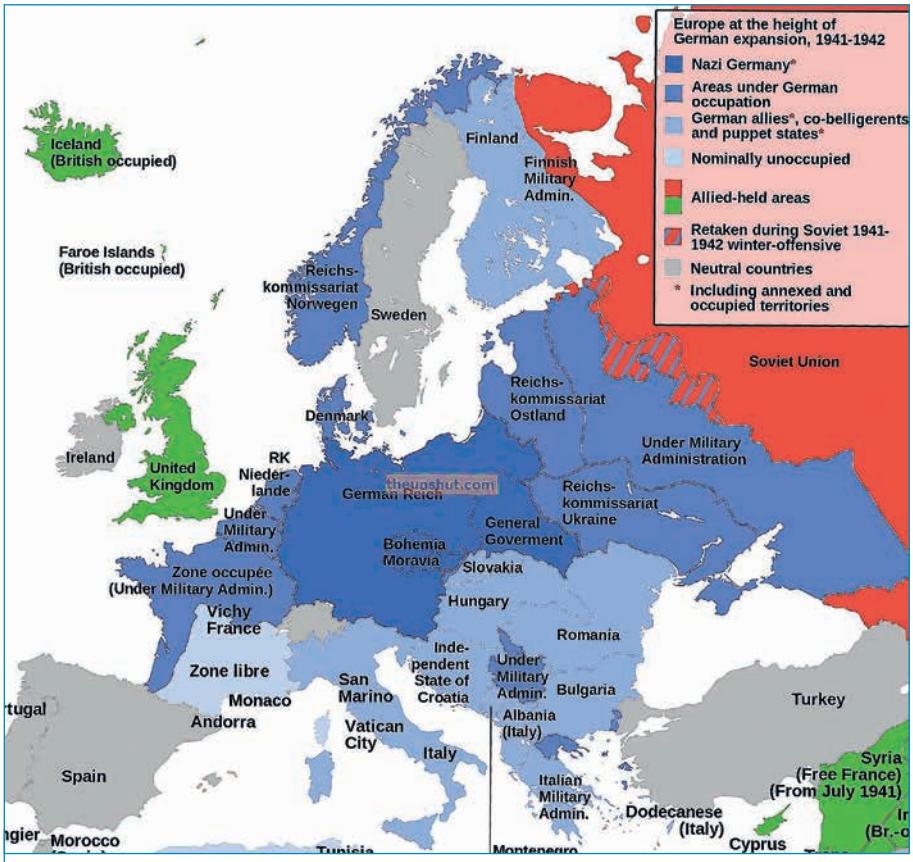
Припустимо навіть, що всіх цих фактів автор не знає, або не вірить їм чи вважає їх «українською пропагандою». Та варто елементарно глянути на загальновідому політичну карту часів Другої Світової війни, щоб побачити, яким саме «сепаратистам» була надана та «честь» бути сателітами Третього Рейху та «Осі»: крім головних Німеччини, Італії та Японії, це були лише Угорщина, Фінляндія, Румунія, Болгарія, Словаччина, Хорватія й Ірак. Ось чий «сепаратизм був виразно підтриманий нацистською Німеччиною». Ніяких українців у цьому списку немає. Україну, як і Польщу чи Чехію з Моравією, Гітлер вважав безправними окупованими територіями, повністю підпорядкованими Третьому Рейху губернаторствами, дистриктами, протекторатами чи райхскомісаріатами, а їхнє населення бачив тимчасовими «арбайтерами» або приреченими на ліквідацію «унтерменшами». Це є загальновідомі факти, які вивчають ще у середній школі, і не зрозуміло, чому пан Гертл, вслід за іншими сучасними чеськими істориками й публіцистами, маніпулює ними й повторює цю брехливу більшовицьку мантру про «підтримку українців нацистами».

Колабораціонізм українців: перебільшення в стилі істеричної російської пропаганди

«Багато українців взяло участь у війні у службах Гітлерові». Цікаво, що автор розуміє під словом «багато»? Не розбиратимемо зараз причин, обставин, умов, індивідуальних рис характеру, знань чи світогляду окремих українців, які добровільно, примусово чи від безвиході приєдналися у ті повні недовіри й ненависті часи до тих чи інших військових, поліцейських чи партизанських формувань, яких було сотні з різних боків. Ми про це чимало писали у попередніх числах часопису. Також облишмо стороною те, чим вони займалися на службі у різних арміях, рівень їхнього «героїзму», «боягузтва», «зради», «розчарування», декларативні та справжні цілі співпраці з комуністами або Рейхом, а також злочинів, які вони вчиняли чи не вчиняли під час служби. Спробуємо порівняти й відповісти на питання мовою хоч і приблизних, але сухих цифр. Напередодні війни, у 1939 році, приблизна кількість українців становила 39 мільйонів осіб, з них біля 22 мільйонів – на території підрадянської України, 5 мільйонів – на території Польщі, решта – в інших країнах та республіках СРСР. За даними Українського Інституту Національної Пам'яті, під час Другої Світової війни проти гітлерівських військ воювало біля 7 мільйонів українців у складі Червоної армії, 6 тисяч – у французькому війську, 80 тисяч – у збройних силах США, 45 тисяч – у військах Британ-

[4] Вегеш Микола. Велич та трагедія Карпатської України // Дзеркало Тижня, 2004. – №10, 12-19 березня. Режим доступу: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/velich_i_tragediya_karpatskoyi_ukrayini.html

[5] Plachý Jiří. Tragické březnové dny roku 1939 v Chustu // Paměť a dějiny, 2019. – č. 01, str. 100-105. Přístupné: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/04/PD_1_19_s100-105.pdf.

Карта Третього Рейху та його союзників у Європі. Як бачимо, немає ніякої «самостійної України» - є лише окуповані території, зокрема «дистрикт Галичина генерал-губернаторства» й «райхскомісаріат Україна».

ської Імперії, 120 тисяч – у Війську Польському, 15 тисяч – у першому Чехословацькому армійському корпусі, відомому як армія Людвіка Свободи. Отже, біля 7,3 мільйонів українців перебувало у лавах військ антигітлеровської коаліції.

У лавах УПА, яка воювала як з гітлерівським, так і зі сталінським військом, перебувало близько 150 тисяч воїнів.

А тепер глянемо, скільки ж українців «стало у службах Гітлерові». У батальйонах «Нахтігаль» та «Роланд» на початку війни було до 800 осіб. У допоміжній поліції – до 5 тисяч. В «Українському Визвольному Війську» - до 75 тисяч. У лавах найвідомішої 14-тої гренадерської дивізії Вафен військ СС «Галичина» до її поразки у битві під Бродами перебувало 13 тисяч вояків. В «Українській Національній Армії» - 27 тисяч осіб. Біля 13 тисяч осіб налічували інші формації. Отже, всього – до 135 тисяч осіб. Не нуль, звісно, але й не так «багато» – менше 2 відсотків від тих, хто воював проти Гітлера.

Під час радянсько-нацистської війни загинули мільйони українців, стільки ж було поранених, відправлених на примусові роботи – і є абсолютним цинізмом звинувачувати український народ у якомусь масовому сприянню окупантам.

До речі, значно частіше за українців під знамена Третього Рейху ставали росіяни: у біля 80-ти підрозділах – різноманітних військових, «козачих», гренадерських, жандармських полках і батальйонах служило біля 400 тисяч росіян. У «службах Гітлерові» в різний час війни було біля 200 тисяч румун, від 44 до 205 тисяч угорців, 36 тисяч словаків, 2,2 тисяч хорватів, 47 тисяч іспанців, понад 6 тисяч французів... І це далеко не повний перелік. Колаборували, хоч і не масово, навіть поляки: відомими є «202-й батальйон шуцманшафту» (360 осіб), «Свєнтокшиська бригада» (майже 1500 осіб) чи «Гранатова поліція» (до 2000 осіб).

«Українські кати в концтаборах»: не більше, ніж інших

Йдемо далі – до тези про «жорстоких українських наглядачів». Усталений за десятиліття комуністичної пропаганди стереотип про те, що серед охоронців й катів концтаборів у Польщі було чимало українців. Насправді українців серед них було не більше, ніж представників інших народів – колишніх військовополонених Червоної та інших армій.

Влітку-восени 1941 року, під час наступу німецьких військ територією України, у німецький полон потрапила велика кількість радянських військовополонених – після серії оточень 6 та 12-ї армій в районі Умані (на початку серпня 1941 року), а також 21-ї, 37-ї, 26-ї армій під Києвом (вересень 1941 року). Так, у полон біля Умані опинилося 103 тисячі червоноармійців, біля Києва – ще 665 тисяч. Загалом у перші роки війни в полон до німців потрапило майже 5 мільйонів червоноармійців. На відміну від західного фронту, де нацисти дотримувалися Женевської конвенції про поводження з військовими бранцями, на східному фронті застосовувати її відмовилися з огляду на непідписання конвенції з боку СРСР, вважаючи, що «червоноармієць втратив право на поводження як з чесним солдатом». Умови в таборах їхнього утримання були жахливими, полонені помирали й божеволіли від ран, хвороб, виснаження, недоїдання й спраги. Понад половина полонених загинула у цих таборах.

Тому чимало кинутих напризволяще полонених не лише від безвиході, а через ненависть до Сталіна, радянської системи, свіжу пам'ять про колективізацію, руйнівний атеїзм, голодомори й репресії, а також умови, у яких вони виходили на поле бою (майже голіруч проти добре озброєного німецького війська) погоджувалися на співпрацю з нацистами. Адже на той час плани Гітлера на депортацію й винищення слов'янського та єврейського населення східної Європи були невідомими, а нацистська пропаганда стверджувала, що визволяє народи від більшовизму.

Тому схиляння військовополонених до співпраці лягало на сприятливий ґрунт. У 1941 році нацисти Ґлобочник та Штрайбель почали вербування «добровільних помічників» серед радянських солдатів, багато з яких потрапили в полон на території України. За перші місяці цієї секретної операції під назвою «Рейнґард», після детального вивчення кожного кандидата вдалося попередньо завербувати біля 2,5 тисяч осіб, серед них українців, латвійців та литовців. Утім, в'язень концтабору «Освєнцим» Петро Мірчук у своїх мемуарах писав, що вже в другій половині 1943 року він чув розмови членів загону допоміжної варти, і, «наскільки я міг визначити, це була одиниця у складі представників різних так званих «східних народів» - переважно росіян, білорусів, кавказців та інших, і найменше українців, хоча з якихось причин одиницю офіційно називали «українською». Також дуже цікавими є висловлювання французького публіциста Луїса Сореля: «Частина солдат СС не була німцями. Було багато румунів, словаків, угорців, хорватів тощо».

Завербованих спочатку збирали у так званому навчальному центрі біля концтабору «Травники», що за 25 кілометрів на схід від Любліна, де їх навчали не лише поліцейським чи охоронним навичкам, а й... знищувати в'язнів. Але на таку співпрацю у результаті наважилися далеко не всі. Наприклад, під час польових навчань втекло біля тисячі «травників». З близько 5 тисяч «випускників» табору «Травники» лише близько 300 стали охоронцями концентраційних таборів. Вони переважно були вихідцями зі СРСР різних національностей. Але через певні суб'єктивні фактори (табір був оточений українськими поселеннями, також через суттєву частину вихідців із Радянської України або взятих в полон на території України, імітацію приїзду в українські землі для нібито нового заселення їх євреями, додатково післявоєнні українсько-польські та українсько-радянські політичні конфлікти) все це вплинуло на спекулятивні приписування «травникам» – особливо сучасною російською пропагандою[6] – суто етнічно-українську приналежність. На це також вплинула повоєнна «справа Івана Дем'янюка», звинувачення якого базувалося на свідченнях Ігната Данильченка, даних слідчим радянського КДБ. Чи був Іван Дем'янюк справді тим самим жорстоким «Іваном Грозним» із концтаборів «Треблінка» та «Собібор» - так і не було доведено аж до його смерті у 2012 році[7] під час суду в Німеччині(!). Але про цю справу, починаючи з 1983 року, багато писали газети у США, Ізраїлі, Німеччині, СРСР, і зі статей виникало враження, що ледь не всі охоронці були українцями і взагалі – що українці всуціль були колабораціоністами і садистами. Дем'янюк до останніх своїх днів стверджував, що Росія та Німеччина намагаються звинуватити його, а заодно і всіх українців, у злочинах війни, яку вони самі ж розв'язали та самі ці злочини вчиняли. Але факти свідчать про інше. Наприклад, встановлені особи 117 із близько 150 «травників» одного із найжорстокіших концентраційних таборів «Собібор», де від чадного газу загинуло до чверті мільйона євреїв. У списку катів можна нарахувати тільки третину носіїв українських прізвищ, стільки ж – російських, багато кавказьких, латиських, німецьких («фолксдойче», тобто етнічні німці з інших країн), навіть польських, єврейських чи чеських. Тобто це був цілком інтернаціональний загін.

Не «мрії» спричинили трагедію Волині у липні 1943-го

Давід Гертл далі вмикає тему волинської трагедії і дорікає підрозділам УПА, що вони, мовляв, у «своїх мріях про етнічно чисту Україну» нібито знічев'я напали на беззахисних польських селян під час «кривавої неділі» 11 липня 1943 року[8]. Правда, далі він припускає, що це була «дійсна громадянська війна». Ця тема дійсно вже багато років наносить рани українсько-польським стосункам, і зовні роздмухують її кремлівські пропагандисти і частково німецькі історики, які намагаються применшити свою роль у розв'язанні Другої Світової війни, звинувачувати у ній своїх жертв – тих же поляків, українців та інші народи.

Про волинську трагедію та сучасні спекуляції навколо неї «Пороги» також багато разів писали[9]. Та у контексті обговорюваної статті повернемося до погляду

Українця Івана Дем'янюка десятки років судили у Ізраїлі, США й Німеччині, але так і не змогли довести його причетність до масових вбивств у нацистських концтаборах.

того ж Володимира В'ятровича, якого на початку цитував пан Гертл. А він говорить про те, що липневу трагедію 1943 року не можна відділяти від загального контексту Другої світової війни загалом і тодішнього польсько-українського протистояння зокрема: «Польська концепція зумисне розглядає Волинь і 1943 рік окремо від решти подій. Але фокус виключно на одному регіоні і одному році неправильний… Безпосередньо це збройне протистояння почалося вже влітку 1942 року на Холмщині, продовжилося у 1943-му на Волині, і тривало там до початку 1944 р. В 1944 році найбільшою ареною конфлікту стала Галичина, де було розвинуте і польське, і українське підпілля. В 1945-1947 роках війна виходить поза рамки Другої світової і триває на території теперішньої Польщі, на землях, які українці називали Закерзонням»[10].

Починали чорносотенці, продовжили гітлерівці й польські «шуцмани»

Волинь до 1917 року була у складі Російської імперії, і найпотужнішою суспільно-політичною силою тут став «Союз русского народа» («чорна сотня»), яка виникла у Росії у 1905 році. У Волинській губернії до «чорної сотні» записалося близько 2 млн. селян. Плекали русофільські настрої тут попи православної церкви, зокрема митрополит Антоній (Алєксєй Храповіцкий) родом з Росії та архимандрит Почаївської лаври Віталій (Максименко). І, звісно, селянам імпонувало головне гасло «чорної чотні»: забрати землю в іновірців, а ними на Волині були переважно поляки, й передати «русскім крестьянам». Та після Першої Світової Волинь відійшла до складу Польщі, й москвофільські настрої видозмінилися на прорадянські. Більшовицька агітація проти «панів» та «шляхти» спрацьовувала, й, наприклад, у 1932 році в Ковельському повіті сталося велике антипольське повстання. Українські національні організації на Волині тоді не були такими впливовими, як на Галичині. «Ненависть українців до поляків на цих теренах формували Росія, «Союз русского народа», більшовики, капезеушники, антиукраїнська політика урядів II Речі Посполитої», - вважає доктор історичних наук Богдан Гудь[11].

Польська держава Юзефа Пілсудського загалом розглядала ці землі як давні польські, здійснювала колонізацію (осадництво – переселення поляків на Волинь на землі, що були відібрані у місцевих українців), провела пацифікацію 1930 року (репресії проти соціально активного українського населення переважно в Галичині), обмежувала українців у праві на освіту та радикально її полонізувала, руйнувала українські храми (особливо на Холмщині). Організація Українських Націоналістів відповідала терористичними актами – найвідомішим з них стало вбивство міністра внутрішніх справ Польщі Броніслава Пєрацького у 1934 році.

Якщо говорити конкретніше, то спіраль волинської трагедії (чи, як її називають у польській історіографії – «різанина») часів Другої світової війни розгорнулася задовго до літа 1943 року. Ще у 1942 році польське підпілля на території Люблінського дистрикту, тобто на Холмщині і Північному Підляшші, вбило 70 українців, які мали визначну позицію – вийти, вчителі, діячі кооперативного руху й допомогових комітетів. «Це були резонансні вбивства, про них знали в Галичині і на Волині, це лякало населення, інформація подавалась про ці випадки у пресі і це, так би мовити, акцентується в українській історіографії», - зазначає історик, професор Ґданського університету Ігор Галагіда[12].

Історики Ярослав Борщик та Наталка Позняк-Хоменко дослідили багато документів й свідчень про обставини, які передували «11 липня». 8-10 березня 1943 року у селі Переброди (пол. «Przebrarze»; ґміна Тростянець Луцького повіту), де діяв значний осередок польської самооборони, який не могли б створити й озброїти без санкції німецької адміністрації, «зловили 8 українців у постолах, 6 розстріляли на місці, а 2 повезли в район, їх розстріляв заступник інспектора – поляк». Ще одна антиукраїнська акція відбулася 27 березня 1943 року у селі Мидовиці. Того дня 50 німців і польська допоміжна поліція тут «зробили облаву, всіх людей зібрали на збірний пункт, забрали 20 хлопців і 13 дівчат на роботу до Німеччини. Це все діялося на донос ляхів, що це село найбільше причинилось до партизанки. Як виявилось пізніше, що німці мають судити ляхів за фальшивий донос, бо під час ревізії нічого не знайшли»[13].

Уже у квітні події набули значно ширшого розмаху. Напади на українські села відбувалися на території п'яти з одинадцяти повітів Волинського воєводства: в Дубенському, Костопільському, Ковельському, Луцькому та Сарненському. У першому 30 квітня 1943 року поляки напали на мешканців сіл Боремець, Торговиця й Підгайці (ґміна Ярославичі). У результаті атаки на Боремець було спалено три хати, трьох людей застрелено.

Загалом у своїх антиукраїнських акціях польські озброєні загони до липня 1943 року діяли не лише самостійно. Поширені випадки, коли вони залучалися підтримкою німців, рідше – загонів червоних партизанів, які діяли на Волині і для яких УПА становило небезпеку. Так, у квітні – на початку липня 1943 року на території Волинського воєводства відбулося 38 власне польських акцій, а крім цього – ще 66 спільних акцій німців і поляків та 3 напади за участю поляків та червоних партизанів… При чому найбільше протистояння розгорнулося не десь на задвірках, які важко контролювати, а в самому центрі краю, на теренах Луцького повіту. Загалом за період від 8 березня до 11 липня 1943 року у Волинському воєводстві відбулося 107 нападів на українські села за участю поляків, було вбито як мінімум 722 українця (за іншими даними – 1041 особу)[14].

Скільки ж жертв було з обох боків?

Плутається пан Гертл і у кількості сіл, які зазнали нападу, і – дещо менше – і в кількості жертв. Він пише: «підрозділи УПА під час нападу на сто п'ятдесят польських сіл повбивали біля одинадцяти тисяч людей». Ці цифри дуже коливаються як у різних дослідженнях, так і в міру політи-

[6] Наприклад, документальні фільми «Их звали травники» (2019), «Без срока давности-1, серия «Травники» - школа палачей» (2015), які знімалися пропагандистськими телеканалами на зразок «Звезда» і показувалися в різних країнах за сприяння посольств РФ.

[7] Див. напр.: Michal Plzák. Recenze: Záhadu nacistického masového vraha Demjanjuka seriál Netflixu nevysvětlí // Magazin Aktualně, 2019. - 23. listopadu; режим доступу: http://magazin.aktualne.cz/kultura/film/devil-next-door-demjanjuk-netflix/

[8] Оригінальна цитата: «SEN O ETNICKY ČISTÉ UKRAJINĚ. Ukrajinci válčili v Haliči i na sovětské západní Ukrajině a mnozí z nich se tam dopouštěli neuvěřitelných krutostí. Jejich sen o etnicky čisté Ukrajině vedl k vyvražďování Poláků, Židů i některých volyňských Čechů. Během «krvavé neděle» 11. července 1943 jednotky UPA při útoku na sto padesát polských vsí povraždily okolo jedenácti tisíc lidí. Odvetná akce polské Zemské armády proti ukrajinským vsím si vyžádala životy až dvaceti tisíc Ukrajinců; na ukrajinském území se tehdy odehrávala skutečná občanská válka».

[9] Див. напр.: Христина Зеленюк. Криза у відносинах. Навіщо Варшава знову нагнітає обстановку навколо спільного історичного минулого? // Пороги, 2017. - №10, стор. 12-13; Володимир Галечик, Юрій Банахевич.

Фільм «Волинь»: Заклик до порозуміння чи школа ненависті? // Пороги, 2016. - №8, стор. 12-13; Ondřej Stařynski. O knize «Pogrom proti Ukrajincům v Polsku» // Пороги, 2017. - №6, стор. 9; Івана Чепкова. Вишивка залишилась на підвіконні… Назавжди… Христина Йойкова розповідає про акцію «Вісла», поневіряння в Словаччині, непрості часи у Празі за часів та нинішню дійсність навколо України // Пороги, 2017-2018. - №12, стор. 6-9 та ін.

[10] Павло Солодько. Володимир В'ятрович: «Волинська трагедія - частина польсько-української війни. Не знаю, чи маємо право пробачати чи просити вибачення від імені тих, хто брав участь у цій війні. Це не наша війна, це війна попередніх поколінь…» // Історична правда, 2011. – 12 липня. Режим доступу: https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/07/12/45443/

[11] Більше про це тут: Галина Терещук. Волинська трагедія: ненависть українців до поляків формувалась десятиліттями. Передумови і мотиви // Радіо «Свобода», 2021. – 11 липня; режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/volynska-trahediya-polyaky-ukrayintsi-dyversanty-bandy/31352114.html

[12] Галина Терещук. Понад 5300 жертв-українців українсько-польського протистояння на Холмщині у 1939-1947 роках – дослідники склали поіменний список. // Радіо «Свобода», 2020. – 10 липня; режим доступу: http://www.radiosvoboda.org/a/30717686.html

[13] Ярослав Борщик, Наталка Позняк-Хоменко. Волинь до «Волині»: протистояння почалося задовго до липня 43-го. Уже у квітні події набули значно ширшого розмаху. Напади на українські села відбувалися на території п'яти з одинадцяти повітів Волинського воєводства: в Дубенському, Костопільському, Ковельському, Луцькому та Сарненському. // Історична правда, 2018. - 7 липня. Режим доступу: http://www.istpravda.com.ua/columns/2018/07/7/152675/

[14] Там же.

Пам'ятник волинським чехам – жертвам нацистського злочину у Чеському Малині.

зації цього питання у Польщі за останнє десятиліття. Наприклад, у збірці спогадів Владислава і Еви Сємашків[15] «Геноцид, вчинений українськими націоналістами на Волині», виданій за підтримки канцелярії президента Польщі, говориться про 80-90 знищених в той день сіл. Згодом польські дослідники стали завищувати цю цифру до понад 160. «Але коли починаємо шукати документи на підтвердження такої масовості, то є єдиний документ – звіт генерала Армії Крайової Коморовського, і то він говорить про значно меншу кількість населених пунктів – 60. Це, в принципі, теж досить велика цифра, яку потрібно верифіковувати», - підсумовує В'ятрович.

Те саме і з кількістю жертв. До честі пана Гертла, тут він не вдався до перебільшень. Деякі польські дослідники називають навіть абсолютну маячню про нібито аж 250 тисяч жертв. «Рекордсменом» став професор Едвард Прус, який публічно твердив, що має докази про «вбивство українцями 500 тисяч поляків». У жалюгідній постанові польського Сейму «Щодо питання про вшанування жертв геноциду громадян Другої Республіки Польщі, здійсненого українськими націоналістами в 1943-1945 роках», прийнятій улітку 2016 року, йшлося про «100 тисяч громадян Другої Республіки Польща, передусім селян»[16]. Хоча до середини 90-х років мова йшла про 30-50 тисяч. Тобто кількість загиблих весь час зростає. Хоча, як зауважує В'ятрович, «Сємашки писали про 30 тисяч вбитих поляків на Волині, з них за іменами вони встановили лише близько 10 тисяч (за сучасними даними встановлено імена біля 19 тисяч жертв). Але разом з тим є дуже серйозні зауваження українських істориків, наприклад, Ярослава Царука, Івана Пущука, які перевіряли роботу Сємашків і показали, наскільки там є багато перебільшень і некоректної інформації».

Загалом з польського боку кількість польських жертв часто перебільшується, а українських – применшується. Навіть на найвищому рівні. Польський президент Андржей Дуда під час візиту до Луцька у 2018 році під час виступу сказав: «100 тисяч [поляків] тут замордовано... українців під час тих подій загинуло лише 5 тисяч».

За роки серйозних наукових дискусій вже б слід не з популізмом, а обережно і відповідально ставитися до таких страшних цифр. Насправді Волинська трагедія забрала набагато більше життів українців, ніж заявив польський президент. Написано чимало досліджень про напади «Армії Крайової», «Батальйонів Хлопських» та інших польських банд під час «акцій відплатних» у 1944-1945 роках на села Павлокома, Сагринь, Сивчина, Бахове, Берізка, Верховина, Скопів, Гораєць, Завадка Морохівська та ін. У багатьох селах навіть не було й близько так зненавиджених поляками підрозділів УПА. Метою таких акцій була не стільки помста, скільки змушення українців покинути територію Польщі – краще всього «аж за Збруч», як казав поручник АК Юзеф Бісс («Вацлав») кільком вцілілим жінкам з дітьми після знищення на їхніх очах сотень жителів Павлокоми... Хіба це не була та сама «мрія про етнічно чисту», як пише Гертл, тільки не Україну, а Польщу?

Історик Іван Патриляк підсумував: під час українсько-польської локальної війни на території Холмщини, Грубешівщини, Берестейщини, Полісся, Волині й Галичини з кінця 1942 до кінця 1944 року українці втратили 13-16 тисяч осіб убитими й до 20 тисяч біженцями, поляки – 38-39 тисяч осіб убитими й 355 тисяч біженцями[17]. Але переслідування українців тривали ще довше, аж до сумнозвісної акції «Вісла» у квітні-липні 1947 року.

Чи можна говорити про конфлікт між УПА й чехами на Волині?

Пан Гертл також ще звинувачує українців у «вбивстві... деяких волинських чехів». Що точно він має на увазі – сказати важко. Здебільшого у цьому зв'язку згадується знищення волинського Малина, частина якого була заселена чеськими колоністами. Його спалили 13 липня 1943-го, на свято Петра і Павла. Тут загинуло (переважно спалено живцем) 374 чехи, 26 поляків та 132 українці (за іншими даними – понад 650 чехів та близько 200 українців). Каральну акцію здійснили нацисти, але не без участі польських і російських колабораціоністів. Принаймні п'ять із семи чехів, які врятувалися від знищення, стверджували, що в ній брали участь поляки (або особи, які спілкувалися польською). Четверо польських нападників було ідентифіковано, ще про одного стало відомо завдяки порятунку української родини. «Рівненський історик Олександр Денищук зазначав в одній зі своїх праць, що Малин намагалася захистити місцева кущова боївка самооборони УПА на чолі з Андрієм Гаврилюком. Проте у нерівному бою з німцями усі 16 повстанців загинуло. Лише одному з них вдалося врятуватися», - пише у своїй статті історик Ярослав Антонюк[18]. Та деякі чеські дослідники приписують трагедію Чеського Малина «бандерівцям» чи безпосередньо Степану Бандері. У такому дусі висловлювався, зокрема, нещодавно померлий професор Ярослав Вацулік із Університету імені Масарика в Брні[19], який – навмисне або ні – ігнорував той факт, що С. Бандера у той час перебував у концтаборі й практично не мав впливу на волинські події.

Менш відомою є доля волинського чеського села Купичів. У його околицях кривава боротьба між німецькими окупантами, польськими збройними загонами, УПА, радянськими партизанами й червоноармійцями точилася кілька років. Та «поганими хлопцями», «гіршими за есесівців», звісно, завжди показували тільки бійців УПА. Наприклад, співпрацівниця російської редакції Чеського радіо Лорета Вашкова розпитувала Милославу Жакову, співавторку збірника «Купичів, як нам про нього розповідали»[20]. Співрозмовниці разом обвинувачують бандерівців у геноциді, «безчинствах» і так далі. Свої переконання будують переважно на розповідях очевидців, але їх не можна вважати абсолютно об'єктивними. Вивчення відкритих українських архівів, праці українських дослідників їх наразі не цікавлять – лише утвердження усталених шаблонів[21].

Насправді чехи Купичова спочатку намагалися примирити поляків з українцями, максимально не втручатися у протистояння. Історик Ярослав Антонюк на основі хронік, архівних даних, свідчень ретельно вивчив історію села під час війни[22]. Він наводить численні факти співпраці чехів з ОУН, зокрема організації «Бланік» та розвідників УПА[23]. Однак через провокацію відділу СС та польської поліції чехи схилилися до співпраці з польською «пляцувкою», яка займалася винищенням українців. І саме проти неї, а не проти чехів, виступала УПА. У листопаді 1943 року тут навіть відбувся бій із неуспішним застосуванням саморобного танку.

Звісно, падали жертви з усіх сторін, у той час святих не було. Український історик наголошує, упівці вели бій насамперед із комуністами, а москвофільські й прорадянські настрої були на той час серед багатьох волинських чехів. «В інструкції СБ від 1 січня 1944 р. зазначалося: «Сексотів і ко-

[15] Siemaszko Władysław, Siemaszko Ewa. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia t. 1 / 2 / Wydawnictwo von Borowiecky, 2000.

[16] Юрій Савицький. Сейм Польщі визнав Волинську трагедію геноцидом. Балканізація відносин? // Радіо «Свобода», 2016. – 22 липня; режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/27874307.html.

[17] Іван Патриляк. Кривавий баланс. Скільки загинуло під час польсько-українського конфлікту? // Історична правда, 2018. – 12 липня; режим доступу: http://www.istpravda.com.ua/articles/2018/07/12/152692/

[18] Ярослав Антонюк. Малинська трагедія. Чи ворогували «бандерівці» з чехами? // Радіо «Свобода», 2019. – 28 січня; режим доступу: http://www.radiosvoboda.org/a/29734346.html.

Milena Štráfeldová. Před sedmdesáti lety byl vypálen Český Malín na ukrajinské Volyni // Radio Praha International, 2013. - 12. července; режим доступу: http://cesky.radio.cz/pred-sedmdesati-lety-byl-vypalen-cesky-malin-na-ukrajinske-volyni-8544296. У цій публікації використовується фальсифіковане фото нібито С. Бандери у нацистській уніформі.

муністів чехів ліквідувати, але найтихіше, щоб тієї роботи ніхто не знав. Арешт чехів може бути без порозуміння з чеським проводом. Крім того, потрібно приступати до арешту, лише маючи матеріали, щоб ми себе не скомпрометували». Так, у серпні 1944 р. за зв'язок з червоними партизанами оунівцями було вбито чеську сім'ю Градеця (4 особи) та Йозефа Машека».

Пам'ятник воїнам УПА в Купичові.

Вороже ставлення ОУН і УПА до волинських чехів історик спростовує. Наводить, наприклад, цитату з журналу Проводу ОУН на ПЗУЗ «Інформатор» за 1946 рік: «Численні чехи-колоністи, що оселились на Україні вже понад 100 років тому, живуть окремо дружньою сім'єю в добросусідських відносинах з українцями. До нашого руху ставляться прихильно, допомагають скільки мають змоги. В кожній справі, що торкається загально-сусідського життя, радяться з нами. Тепер перед ними стоїть питання виїзду в Чехословаччину, що дуже турбує їх і непокоїть».

Кілька років тому ця тема обговорювалася у мас-медіа у зв'язку із прийнятим в Україні законом про визнання воїнів УПА ветеранами Другої Світової війни. Навіть не стільки істерична реакція на це була серед польських кресов'яцьких кіл, скільки саме серед чеських комуністів. Відтоді вийшло кілька серйозних досліджень цієї теми, з якими пану Гертлу та іншим не схильним до заангажованості публіцистам варто б ознайомитись перед тим, як щось заявляти. На це дуже влучно відповів тоді посол України в Чехії Євген Перебийніс: «Тема Української повстанської армії в Чехії створена дещо штучно. Зрозуміло, історія УПА неоднозначна і певною мірою суперечлива, проте Українська повстанська армія не воювала з волинськими чехами – тому є докази в архівних документах і дослідженнях істориків. Так що це – міф, створений в Чехословаччині комуністами після Другої світової війни, який, на жаль, живий і сьогодні»[24].

Надворі XXI століття: чи не час перегорнути сторінку?

Цікаво – якщо чеські дослідники змогли переглянути свої погляди на солдат РОА («власовців») у зв'язку з їхньою допомогою Празькому повстанню, то щодо бандерівців чомусь переважає тотожний із комуністичним підхід. Комуністи, утім, брехали завжди щодо всіх так званих «ворогів народу». І не дивно, коли історичні або сучасні міфи про «злих українців» роздмухують якісь ультраправі або ультраліві популісти на зразок прихильників Томіо Окамури (SPD) або Войтєха Філіппа (KSČM). Мабуть, навіть не варто звертати увагу на ту маячню, яку вони ледь не щодня розповсюджують у своїх газетах та на конспірологічних серверах. Їхнім подібним стратегічним завданням є будь-що посіяти хаос у Європі, розвалити єдність Євросоюзу, його демократичні надбання й відкрити шлях до якоїсь нової форми комунофашистської диктатури. А сучасним найвидатнішим диктатором в їхніх очах є російський президент Владімір Путін – кадебіст, якесь нове втілення як «вождя всіх народів» Йосипа Сталіна, так і московських царів-«собірателєй зємєль русскіх». І саме ті самі «злі українці» стали на шляху у Путіна й не дають поширюватися його впливу далі на захід. Й перед різноманітними східноєвропейськими русофілами стоїть з Кремля чи не головне завдання: щодня й наполегливо дискредитувати українців всіма можливими методами – очорнювати петлюрівців, бандерівців, Майдан, сучасних воїнів АТО-ООС, звинувачувати Україну у «крадіжках російського газу», криміналізувати українських трудових мігрантів, заявляти про «поділ України», пред'являти й виправдовувати територіальні претензії на Закарпаття, Галичину, Волинь, Буковину, Бессарабію і так далі. Припускаємо, що якусь емоційну роль у цьому зіграла і майже офіційна пропозиція Москви до Варшави, Будапешта й Бухареста про «поділ України», яка пролунала у листі заступника голови Держдуми РФ Владіміра Жіріновського ще у березні 2014 року, а також у нещодавній статті Владіміра Путіна про те, що «українці й росіяни – один народ», яка вийшла на офіційному сайті російського диктатора.

Прикро, що такі ідеї часом потрапляють і до серйозної та впливової преси, їх обговорюють навіть поважні публіцисти й політики. Спростовувати їх важко й не завжди ефективно: на тексти, такі як цей, витрачається кілька тижнів, вони виходять довгими і через це – не надто читабельними. Однак спростовувати й відповідати потрібно: навіть якщо одиниці дочитають до кінця й переосмислять пропагандистські штампи.

Слід вже нарешті багатьом чехам, полякам, угорцям та й українцям теж усвідомити, що ми не живемо ні у 1930-х роках, ні під час Другої Світової Війни, і ніякого перекроювання кордонів відповідно до Гельсінського акту 1974 року вже не повинно бути і не буде, бо такі процеси лише призводять до кривавих воєн з численними жертвами. Приклад трагічного процесу розпаду Югославії, де Сербія не без підтримки з Москви по-імперськи ніяк не могла змиритися із втратою Словенії, Хорватії та інших республік, зовсім свіжий. Російське військове втручання у справи Грузії та Молдови призвело численних жертв та утворення там занепадаючих невизнаних квазіреспублік. Російська анексія Криму спричинила російсько-українську війну на Донбасі, трагедію в Одесі, катастрофу малазійського літака, десятки тисяч жертв серед цивільних, поранених, репресованих, вимушених переселенців... І такий непрозорий військовий хаос завжди приваблює різні кримінальні банди.

Скільки ще ми рахуватимемо біль і кількість жертв війни 80-літньої давності, хто кого більше «геноцидив», конфлікти того покоління переносимемо на покоління сучасне і вимагатимемо від інших «визнати правду» - тільки оту свою власну «правду»? Чи не час вже залишити історію історикам, перегорнути цю сторінку і йти далі, більше думати про майбутнє, яке настане, а не минуле, яке пройшло? Саме до цього закликав свого часу польський публіцист Єжи Ґедройць[25], саме в такому ключі порозуміння й примирення діяли відносини України і Польщі приблизно до 2015 року. Адже кожен нащадок тих жертв – винних або невинних – на могилах своїх предків молиться про те, щоб більш ніякі аншлюси, окупації, різанини чи концтабори більш ніколи не повторювалися. ■

[19] Milena Štráfeldová. Před sedmdesáti lety byl vypálen Český Malín na ukrajinské Volyni // Radio Praha International, 2013. - 12. července; режим доступу: http://cesky.radio.cz/pred-sedmdesati-lety-byl-vypalen-cesky-malin-na-ukrajinske-volyni-8544296. У цій публікації використовується фальсифіковане фото нібито С. Бандери у нацистській уніформі.

[20] Лорета Вашкова. «УПА так и не удалось взять чешский Купичев» // Radio Prague International, вещание на русском, 2019. – 16.02; режим доступу: https://ruski.radio.cz/upa-tak-i-ne-udalos-vzyat-cheshskiy-kupichev-8138452.

[21] На цю тему цікаво пише дослідниця Світлана Шульга: «Чеські історики (серед них Я. Вацулік, Ї. Гофман, В. Дуфек, Д. Мартінкова) формулюють свої висновки на підставі переважно тільки самих спогадів своїх співвітчизників-реемігрантів. Згідно з цими мемуарами, українські повстанці часто фігурують як «бандити», що здійснювали акції проти чехів, проводили конфіскації тощо... Пояснюється це, по-перше, часом запису спогадів – 1960-1970-ті рр., коли в Чехословаччині домінувала прорадянська орієнтація, а волинські чехи були означені як «небезпечний елемент»; по-друге, недостатнім використанням українських архівних джерел і сучасних наукових досліджень... Лише 2018 р. вийшла публікація Адама Зітека «Чеська меншина на Волині в роки німецької окупації», яка представляє, на нашу думку, об'єктивний погляд на становище чеської громади в 1941-1944 рр.» Див.: Світлана Шульга. Чеська організація «Бланік» і УПА-Південь: дерманська зустріч // Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині / НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Львівське відділення; НСКУ. Рівненська обласна організація; НТШ. Рівненський осередок; редкол.: А. Жив'юк (голов, ред.), А. Фелонюк (відп. ред.), В. Александрович та ін. - Рівне, 2019. - Вип. 1. - 296 с., іл. – стор. 195-209; режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Shulha_Svitlana/Cheska_orhanizatsiia_Blanik_i_UPA-Pivden_dermanska_zustrich/

[22] Ярослав Антонюк. Волинські чехи в українській визвольній боротьбі (на прикладі колонії Купичів) // Український визвольний рух, 2014. – №19, стор. 202-222; Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uvr_2014_19_9

[23] Ярослав Антонюк. Чим «бандерівці» завинили Земану? Співпраця чехів з підпіллям ОУН та УПА на Волині // Історична правда, 2019. – 27 січня; режим доступу: https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/01/27/153586/

ТИРАДА ТИРАНА

На що натякає Путін у своїй статті про Україну?

Карикатура Сергія Йолкіна, «Радіо «Свобода»

ТЕКСТ: **Наталія РОМАШОВА**

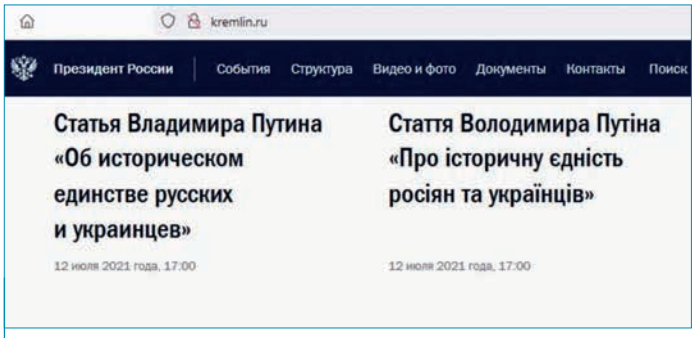
Президент України Володимир Зеленський вступив в заочну дискусію з незмінним господарем Кремля. Спочатку – у своєму іронічному стилі – його «потролив», сказавши, що оцінює свого російського колегу, що він знаходить час на архівну роботу та на написання обємних статей. Далі цілком серйозно зазначив, що якби українці з росіянами були братськими народами, то над Держдумою в Москві майорів би синьо-жовтий прапор, а теза про «братські народи» нагадує йому біблейську історію про Каїна та Авеля. Причиною, що спонукала українського гаранта полемізувати з Путіним, стала авторська стаття глави РФ, де той спробував девальвувати очевидні історичні факти.

Президент РФ виступив зі статтею, в якій доводив, що українці і росіяни – один народ, і по суті заявив про необхідність перегляду кордонів. Путіну відверто не сподобався український закон про «корінні народи», де було згадано, серед інших, кримських татар, але не згадано росіян.

Володимир Зеленський підкреслив, що права всіх громадян України повинні захищатися. «Так, у нас є меншини, ті ж самі росіяни, румуни, євреї... Це не означає, що вони якісь окремі у нас в державі», - зазначив Зеленський. Він окремо акцентував, що йому не подобається словосполучення «національні меншини», тому що воно асоціюється з нерівноправністю, тому Верховна Рада незабаром розробить законопроект про «національних громадах».

В Кремлі «підгорає»

Відповідаючи на критику Путіна закону про «корінні народи», прийнятого 1 липня,

Скрін-шот статті Путіна на офіційній сторінці російського президента. Стаття вийшла одночасно російською мовою та в не надто якісному українському перекладі.

Зеленський підкреслив, що це внутрішня справа країни: «Докорінно народом» за новим законом в Україні вважається «автохтонна (корінна за походженням - ред.) етнічна спільність», яка не має власної держави за межами України. До переліку таких народів включені кримські татари, караїми, кримчаки. Українці, росіяни або, наприклад, угорці корінними народами не вважаються. Так само українці не входять до Єдиного переліку корінних малочислених народів Росії».

У Кремлі, проте, через цей закон реально «підгорає». «Закон прийнятий. Нові насіння розбрату посіяні», - написав у своїй статті президент Росії, назвавши документ «скандальним». А раніше Путін і зовсім порівняв виділення «корінних народів» в окрему категорію з «теорією і практикою нацистської Німеччини».

Ще одним «каменем спотикання» стало мовне питання. Зеленський заявив, що в цій політизованій проблемі «знайти справедливість складно». Він погодився з тим, що закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 2019 року неідеальний. Особливо неефективним називає квотування україномовного контенту на телебаченні. Проте, президент дав зрозуміти, що навколо мовного закону багато спекуляцій. «Пам'ятаєте, скільки було зловживань, їх піднімала Росія, про те, що, якщо я на вулиці розмовлятиму російською мовою, то мене штрафуватимуть. Це неправда», - обурився президент. При цьому він не вважає російську мову «власністю Росії». Також Зеленський поскаржився на те, що в Москві забувають українців, коли говорять «про перемогу над фашизмом, про Другу світову війну».

Путін же в своїй статті дав зрозуміти, що українська мова – це «регіональна мовна особливість, говірка», мовляв, це та ж російська, на яку вплинули довгі роки впливу Польщі й Австро-Угорщини, а твори Івана Котляревського, Григорія Сковороди та Тараса Шевченка - «спільне літературне і культурне надбання» двох країн.

«Анти-Росія»?

До української історії в «своїй» роботі російський президент підійшов здалеку. Почав з часів Київської Русі, князів Рюриковичів і хана Батия. А завершив Євромайданом і Мінськими домовленостями. Згадавши про Куликовську битву, Велике Князівство Литовське, Річ Посполиту, Переяславську Раду, Північну війну зі Швецією, часи УНР, СРСР, і, нарешті, роки незалежності України, Путін звинуватив ЄС і США в тому, що вони «планомірно і наполегливо підштовхували Київ до того, щоб згорнути співпрацю з Росією».

«Крок за кроком Україну втягували в небезпечну геополітичну гру, мета якої - перетворити Україну в бар'єр між Європою і Росією, в плацдарм проти Росії. Неминуче прийшов час, коли концепція «Україна – не Росія» вже не влаштовувала. Потрібна була «анти-Росія», з чим ми ніколи не погодимося», - стверджує в своїй статті Путін.

І що, мабуть, найважливіше: кейсом «анти-Росія» президент РФ пояснює війну на Донбасі: «Проект «анти-Росія» відкинули мільйони жителів України. Кримчани і севастопольці зробили свій історичний вибір. А люди на південному сході мирно намагалися відстояти свою позицію. Але їх усіх, включно з дітьми, записали в сепаратисти і терористи. Західні автори проекту «анти-Росія» так налаштовують українську політичну систему, щоб змінювалися президенти, депутати, міністри, але була незмінною установка на поділ з Росією, на ворожнечу з нею».

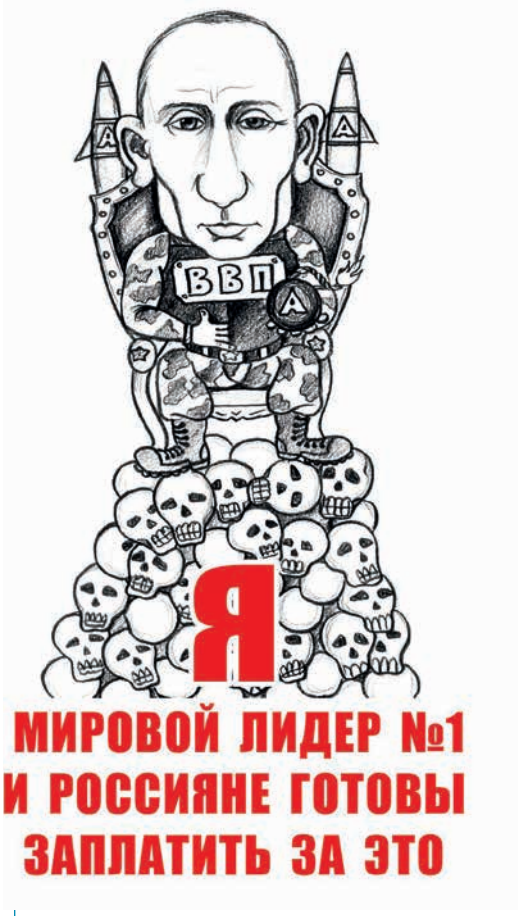
Тема «анти-Росія» спливла в інформпросторі в 2012-му, коли на сайті журналу «Однако», що видавався нинішнім прес-секретарем» «Роснефти» Михайлом Леонтьєвим, з'явилася колонка історика, політконсультанта і письменника-фантаста Льва Вершиніна «США потрібна анти-Росія. А ніяких Україн не треба». За наступні дев'ять років Вершинін написав ще кілька десятків статей в різних виданнях подібного штибу. До слова, Вершинін тепер живе в Іспанії і каже: «Існує Росія. Це не країна, не держава – це така собі цивілізаційна модель. Є чітка тенденція: розвалити і розірвати на шматки цю модель. Про це ще дідусь Бжезинський говорив. Будучи відірваними один від одного, вони приречені битися. Україна, виходячи з цієї логіки, не може бути нічим, крім як тараном і молотом проти Росії».

Апетити Кремля ростуть

Якщо говорити про Бжезинського, то тут, швидше за все, мова йде про вже крилате висловлювання: «Росія може бути або імперією, або демократією, але не тим і іншим одночасно. Без України Росія перестає бути імперією, з Україною ж, підкупленою, а потім і підпорядкованою, Росія автоматично перетворюється на імперію». Схоже, саме це і той самий ключ від миру, який не зміг добути, будучи президентом, Порошенко і марно намагається дістати Зеленський. Бо обидва зважають на думку людей, які можуть терпіти навіть захмарні тарифи на комуналку, але не пробачать здачу суверенітету.

Виникає закономірне питання: чому стаття Путіна з'явилася саме зараз? Відомий політолог Володимир Фесенко констатує наступне: «Відповідь на це питання знає тільки Путін. Може він вирішив таким чином відреагувати на 30-річчя незалежності України. Адже виходячи з базових посилів цієї статті, «Україна, як помилка історії давно повинна була припинити своє існування». Але Україна продовжує жити і розвиватися, всупереч путінським псевдо-теоріям. Путін все чекає, коли з'явиться «правильний» український керівник, що розділяє його погляди про «єдиний народ». А на практиці Україна все сильніше віддаляється від Росії. Кремлівського володаря це бісить. Але Путін не розуміє, що своєю агресією і насильством проти України він тільки відштовхує її від себе. «Насильно милим не будеш», - як кажуть в Росії. І тут ніякі статті не допоможуть».

«Мене турбує і хвилює інше. Стаття Путіна щедро присмачена словесним єлеєм про дружбу, повагу і братські почуття до України. Але крізь цю словесну мішуру періодично проривається звіриний оскал російського імперіалізму. Це і теза про «єдину велику націю, триєдиний народ», і спростування сучасних кордонів пострадянських країн, за якими відбувся поділ Радянського Союзу. При бажанні це легко можна використовувати для обґрунтування територіальної експансії Росії за рахунок сусідів, в тому числі і України. Ми з цим вже зіткнулися в 2014 році. На жаль, стаття Путіна говорить про те, що може бути і нова хвиля в реалізації імперських амбіцій Путіна і кремлівської верхівки», - резюмує експерт, натякаючи, що своєю скандальною статтею Путін дає зрозуміти всьому світу: апетити Кремля ростуть. Очевидно, що це повинно апріорі стати тривожним дзвоном для діючої влади, яка звикла вирішувати проблеми по мірі їх надходження, геть забуваючи про превентивні заходи. ■

Карикатура Ягора Іваноуа.

Стаття Путіна – не про історію

Це – політичний маніфест з погрозами сусідам

ТЕКСТ: **Петро ПОРОШЕНКО**

«Історія є найнебезпечнішим витвором хімії інтелекту… Вона п'янить народи, вона творить для них хибні спогади, перебільшує їхні прагнення, розʼятрює давні рани, вабить сновидіннями, спричиняє манію величі або шал переслідування…» До цієї думки французький поет і філософ Поль Валері дійшов, аналізуючи досвід Першої світової війни. Його «Погляди на сучасний світ» вийшли 1931-го, за два роки до того, як в Німеччині став до керма такий же «шанувальник» історії, як і Путін, – і почав котити світ у пекло вже Другої світової.

Скрін-шот статті Петра Порошенка на сторінці польського видання Gazeta Wyborcza.

Очевидні паралелі впадають у вічі – між аншлюсом Австрії і анексією Криму; між окупацією частини Чехословаччини та захопленням українського Донбасу; між пристрастю народу до фюрера і любов'ю до вождя; між судетською промовою Гітлера і статтею Путіна «Ми один народ»; між теоріями німецького життєвого простору і «Русского мира».

На погляд адекватної людини, небезпечно і дивно будувати політику на подіях тисячолітньої давнини, а тим більше – на їхній тенденційній інтерпретації, коли загальновідомі історичні факти приправляються фейками сучасної пропаганди. Ми ж, українці, не претендуємо на Новгород лише тому, що український володар Володимир кілька років був новгородським князем. І навіть не зазіхаємо на Москву як свою колишню глуху провінцію лише на тій підставі, що її заснував Юрій Долгорукий, князь київський. Врешті-решт Карл Великий був імператором пращурів сучасних німців та французів, але ж жодному притомному політику не спадає на думку проголошувати їх одним народом, а тим більше сполучати в єдину державу.

З точки зору сприйняття історії стаття Путіна не містить для нас нічого нового

Ця рамка відома нам із середини дев'ятнадцятого століття. Тоді на фоні національного відродження на українських теренах російська імперська пропаганда розгорнула кампанію неприйняття українців як окремого народу. «Не было, нет и быть не может» – сумновідомий вислів із циркуляра міністра внутрішніх справ Росії Валуєва. Та фраза стала офіційною позицією Петербургу щодо української мови і народу як її носія. «Росіяни називають все російське слов'янським, щоб потім назвати все слов'янське російським», – влучно зауважив у той час чеський публіцист та громадський діяч Карел Гавлічек-Боровський.

Відтоді сплило майже 160 років. Нульовий інтелектуальний прогрес: суспільно-політична думка російського керівництва закостеніла на хибному «відкритті» півторастолітньої давності. Твердження, ніби українці та росіяни один народ, нагадує мені про опис божевільні, в якій лежав Швейк. Серед причинних був один професор, який «доводив, що всередині земної кулі є ще одна куля, набагато більша, ніж та, що зверху».

Ми відзначаємо тридцятиліття Незалежності, а росіяни й досі з нею не змирилися. А чому тут дивуватися? Лише ж тридцять років, а в Росії багатьом і досі болить втрата Фінляндії та Польщі, яка сталася понад століття тому.

Я не історик, щоби здувати порох з минулих тисячоліть, і не психіатр, аби лікувати чиюсь імперську параною. Плід графоманства російського президента – це теж далеко не історична стаття, а політичний маніфест, який позначає майбутні загрози для сусідів Росії – України в першу чергу, але й для Польщі також, яка не випадково неодноразово згадується в матеріалі. Ясно, що Кремль готує аншлюс Білорусі. І так само зрозуміло, що після того, як Москві вдалося б підкорити Україну, руки Путіна дотягнулися, а чоботи б дійшли до Польщі, Естонії, Латвії і Литви. А може, навіть, і до Берліну, адже не дарма в Москві святкують перемогу у Другій світовій під гаслом «Можем повторить».

Путін заперечує не лише право українців на свободу та незалежність

Путін хоче закріпити за Москвою право вето у Європі, знову поділити її на сфери впливу. Перекручена історія не більше, ніж ширма для агресивної політики, для визначення «життєвого простору» для теперішньої Росії.

В сухому залишку стаття формулює територіальні претензії Росії до України, і саме це в ній головне! «Наши исторические территории», «территориальные подарки», «ограбленная Россия», «живущие там близкие для нас люди», «условный характер» кордонів на пострадянському просторі – ось ключові слова цього «дослідження», коли відсіяти усю словесну полову. Путін згадує ідею свого політичного батька Собчака про повернення колишніх союзних республік до кордонів 1922 року, з якими вони увійшли до складу Союзу.

Ключові слова статті демонструють невизнання Росією наших кордонів, нехтування нею нормами міжнародного права. Вони готують громадську думку і збройні сили до продовження агресії проти України. Не дарма ж міністр оборони Росії історичну маячню свого Верховного Головнокомандувача наказав вивчати в армії, а значить – набивати імперсько-шовіністичною половою голови російської солдатні, яка в будь-який момент має бути готова знову і знову атакувати Україну.

За останні сім років Росія анексувала Крим, спробувала захопити Донбас, більшу частину якого нам вдалося відбити назад в мою бутність Верховним Головнокомандувачем. Кремль планував із десяти українських регіонів утворити так звану Новоросію. І головне, чому та затія зазнала краху – мешканці цих регіонів, хоча у значній кількості і говорять російською, вважають себе українцями. І крапка.

Ми, українці, не маємо проблем з власною ідентичністю. І нам по цимбалах, що саме про це думає Путін. Ми – українська політична нація, рівноправними членами якої є громадяни різного етнічного походження, різних конфесій і мовних спільнот. І від росіян нас відрізняють не лише власний історичний досвід, мова, пісні і танці, чи кухня, але й політична культура, ставлення до прав і свобод людини, геополітичні орієнтації, усвідомлене і глибоко вкорінене відчуття причетності до європейської цивілізації. Ці відмінності протягом останніх семи років лише посилилися, і, до речі, не останню роль в прискоренні процесу зіграв настільки відразливий для України Путін.

Україна обрала свій шлях розвитку – членство в ЄС і НАТО

Соціологічні опитування показують, що на референдумі за вступ до ЄС готові проголосувати три чверті тих, хто планує

взяти в ньому участь. За НАТО – відповідно дві третини українців, які ладні брати участь у референдумі. Російська агресія, до речі, істотно посилила підтримку євроатлантичного курсу серед українців.

Теза ж про «один народ» демонструє, що Путіну потрібні не Крим і Донбас. Він зазіхає на всю Україну, бо заперечує саме наше право на окреме існування як нації і держави. Його візія України – Малоросійський федеральний округ як частина єдиного авторитарного простору. В такому варіанті повної і беззастережної капітуляції він, можливо, й готовий підтримати нашу територіальну цілісність – так проковтнути легше, ніж частинами.

От в чому ключові мессиджі статті. Псевдонаукові дилетантські історичні екзерсиси Путіна покликані легітимізувати імперські зазіхання в очах російської громадської думки, яка потребує реверансів напередодні осінніх виборів до Державної Думи. Очевидне також прагнення Кремля підбадьорити нечисленну п'яту колону в Україні, слідуючи ленінсько-сталінській традиції апелювати до народів через голови їхніх урядів.

Нарешті, Путін не міг собі відмовити у задоволенні зайвий раз плюнути в очі західним прибічникам політики умиротворення агресора, яких уроки Мюнхена-38 нічому не навчили. Вони, напевно, не читали російського історика Ключевського, який писав: «Історія не вчителька, а наглядачка: вона не навчає, а тільки карає за незнання уроків».

На відміну від історії, де він маніпулює й відверто бреше, свої політичні плани Путін декларує відкрито. Ще під час Мюнхенської безпекової конференції 2007 року він кинув виклик усій трансатлантичній спільноті. У відповідь Захід вирішив задобрити Путіна і весною 2008 року на саміті НАТО в Бухаресті відмовив Україні та Грузії в наданні ПДЧ. Відсутність адекватної реакції підбадьорила Путіна, і вже влітку того ж року він захопив Абхазію та Цхінвальський регіон. Згодом російська агресія проти України стала першим випадком нападу постійного члена Ради безпеки ООН на державу-засновницю Організації Об'єднаних Націй.

Путін веде гібридну війну з демократичними цінностями по усьому світу

Його війська та найманці з приватної армії Вагнера втрутилися у війну в Сирії, Лівії, Центральній Африці й протистояння у Венесуелі. Росія впливала на вибори в США, на Брекзіт у Великій Британії, на референдум в Нідерландах з метою зірвати ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Вона підбадьорювала сепаратистів в Каталонії. Її військова розвідка готувала державний переворот у Чорногорії, щоб зірвати вступ цієї країни до Північноатлантичного Альянсу. Агенти Путіна труїли Скрипаля у Солсбері, організували вибухи на військових складах у Чехії і, до речі, в Україні. Російські хакери здійснюють кібератаки на життєво важливі системи західних країн. Путін капостить у всіх куточках світу. Його нездорові амбіції носять глобальний характер, але передумовою їх реалізації є заволодіння Україною. Без України російська держава не може бути імперією за визначенням. Про це тридцять років тому говорив ще Горбачов, коли марно агітував українців не голосувати на референдумі за незалежність.

Статейка Путіна повністю вписується в традиційну риторику російського президента про нібито військову загрозу для Росії та стає виправданням для військових маневрів на кордоні з Україною, розбудови військової машини та тотальної мобілізації російського суспільства. Хитрий трюк Путіна – звести все до військового протистояння, бо лише в оточеній з усіх боків фортеці Росія відчуває себе впевнено.

Для Заходу було б помилково прийняти пропоновану Росією «реальність», що означало б погодитися грати за нав'язаними альтернативними правилами на чужому полі. І кінець кінцем – програти.

Одкровення Путіна – це важливий момент, аби Захід і Україна як невід'ємна частина європейської цивілізації зрозуміли, якою є правильна відповідь на російські зазіхання. Варто згадати, що зупинило російський наступ в 2014 році. Це готовність українського народу захищати свою свободу і свій вибір. Це готовність керівництва української держави реформуватися та позбутися, насамперед, газового зашморгу. Це готовність міцної проукраїнської міжнародної коаліції реагувати на агресивні дії Росії.

Як державника, як п'ятого Президента України, як зрештою лідера демократичної проєвропейської опозиції, мене не може не турбувати домовленість між США і Німеччиною щодо «Північного потоку-2». Це дуже схоже на Будапештський меморандум, фіктивними гарантіями якого ми «користуємося» вже восьмий рік. Очевидно, що «Північний потік-2» – загроза і для України, і для Об'єднаної Європи, і для всієї трансатлантичної спільноти.

Для нас газовий транзит – це не стільки і не тільки проблема грошей

Заробимо врешті-решт і на чомусь іншому. Йдеться про регіональну, континентальну і трансатлантичну безпеку. А для України це екзистенційне питання, бо стаття Путіна свідчить про те, що він не відмовився стерти Україну з політичної карти. Це така ж нав'язлива ідея сучасності, як колись план «скинути Ізраїль в море».

Поки не вичерпані усі можливості, Київ продовжить боротьбу проти «Північного потоку 2», якою б не була думка великих держав. У нас в Україні не прості стосунки між опозицією, яку уособлює «Європейська Солідарність», і владою. Але в цьому питанні ми будемо діяти спільно, бо тут йдеться про наш корінний національний інтерес. Рівно як і про інтерес наших найближчих сусідів.

Україні потрібні скоріше не гроші, а гарантії. І в першу чергу не гарантії газового транзиту, чи допомога в зеленій енергетиці. Нам необхідні чіткі гарантії безпеки і незалежності. А це – членство в НАТО. Стаття Путіна зайвий раз переконує у тому, що обіцяти туманну перспективу вступу України до Альянсу вже замало. Наші мрії та обіцянки партнерів мають матеріалізуватися в конкретний проект, і такий проект називається Планом дій щодо членства. Він потребує часу для виконання, і на цей період Україна вправі розраховувати на проміжні безпекові угоди з партнерами. Сподіваюся, це стане предметом переговорів Володимира Зеленського під час його візиту до Білого дому наприкінці серпня.

Ми, українці, вдячні Польщі за тривалу, щиру і незмінну підтримку України в нашому захисті від російської агресії, в наших європейських і атлантичних прагненнях. І чергове тому свідчення – спільна заява від 22 липня про те, що Київ та Варшава разом протидіятимуть запуску «Північного потоку-2» як проєкту, який загрожує безпеці усієї Європи.

Польща не так давно відчула на собі «пристрасть» Путіна до історії, коли Росія у спричиненні Другої світової війни звинуватила Річ Посполиту, яка першою стала чинити опір нацистській агресії. За антисемітизм і Голокост, за версією російського лідера, відповідають не Гітлер і нацисти, а польський посол у Третьому Рейху. Те обурливе перекручення історичних фактів відбулося для досягнення політичної мети – стерти пам'ять про роль СРСР у розв'язанні Другої світової війни, принизити значення Польщі на міжнародній арені та в перспективі знову поділити Центральну та Східну Європу на сфери впливу, влаштувати, так би мовити, нову Ялту. Поляки згуртувалися в протистоянні атаці проти власної держави і спробі грубого перегляду історії. Польщу підтримали її партнери, серед яких була й Україна.

Ми в Україні, як і ви в Польщі, віримо, що вільний світ – це не про домінування інтересів великих держав. Це про об'єднання, де навіть найменша держава відчуває себе рівноправною і захищеною. Це те, що принципово вирізняє вільний світ від союзів, що нав'язуються авторитарними країнами.

Стаття Путіна про «єдність» народів – прояв «дозрілого путінізму». Моделі управління державою та участі в міжнародній політиці, суттю яких є авторитаризм, імперіалізм та агресивність – загроза для України, для Польщі та всієї Європи. Цю загрозу найкраще подолати разом. І чого не варто було б робити, то це потакати російському президенту, що лише укріплюватиме його агресивну поведінку. ■

Автор є президентом України у 2014-2019 роках[1].

[1] Написано для польського видання Gazeta Wyborcza. Опубліковано у виданні Magazyn Wyborczej Wolna Sobota 30 липня 2021 року під назвою: Petro Poroszenko dla «Wyborczej»: Ukraińcy nie pretendują do Moskwy tylko dlatego, że założył ją książę kijowski.

ОЛІМПІАДА В ТОКІО: УКРАЇНЦІ – НА 44 МІСЦІ

На Олімпійських іграх-2020 у Токіо українці вибороли 19 медалей – 1 золоту, 6 срібних та 12 бронзових. За кількістю здобутих нагород Україна посіла 44 місце серед 206 країн-учасниць. На Іграх у Ріо в 2016 році спортсмени з України здобули на 8 медалей менше – але були вище у загальному заліку.

Єдину золоту медаль в актив української збірної приніс Жан Беленюк. Йому не знайшлося рівних у греко-римській боротьбі у своїй ваговій категорії. Жан покращив свій результат з Олімпіади 2016 у Ріо, де здобув срібну медаль. За один крок до перемоги зупинились одразу шестеро українських спортсменів. Срібні нагороди отримали: плавець Михайло Романчук, борець Парвіз Насібов, каратистка Анжеліка Терлюга, веслувальниці Людмила Лузан та Анастасія Четверікова, боксер Олександр Хижняк та Олена Старікова у велоспорті.

Жан Беленюк.

На третій сходинці п'єдесталу закінчили Олімпіаду: дзюдоїстка Дар'я Білодід, фехтувальник Ігор Рейзлін, стрільці Олена Костевич та Олег Омельчук, плавець Михайло Романчук, тенісистка Еліна Світоліна, борчині Алла Черкасова та Ірина Коляденко. Бронзу також отримали Марта Федіна та Анастасія Савчук, які виступали дуетом в артистичному плаванні. Трете місце і у веслувальниці Людмили Лузан, каратиста Станіслав Горуна, легкоатлетки Ярослави Магучіх та групи з восьми дівчат в артистичному плаванні (Владислава і Марина Алексіїв, Катерина Резнік, Анастасія Савчук, Ксенія Сидоренко, Марта Федіна, Аліна Шинкаренко, Єлизавета Яхно). У Національному олімпійському комітеті нагадали, що ще 23 українця зупинились за крок від п'єдесталу, посівши 4-6 місця у фінальних змаганнях. Також зазначили, що в Токіо українці суттєво перевершили результат попередньої літньої олімпіади в Ріо, коли було здобуто на 8 медалей менше, хоча Україна і була представлена більшою кількістю атлетів (206 проти 153). За остаточним місцем в загальному заліку Олімпіади-2020 Україна розташувалася лише 44-й позиції – і це найгірший результат за всі часи незалежності. Вперше в історії представники України не змогли здобути більше однієї золотої нагороди. ■

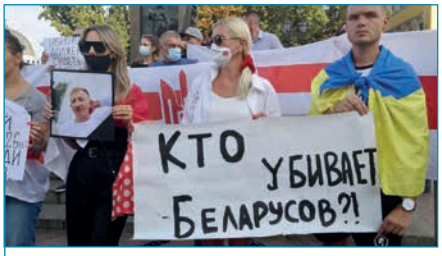
5 канал

БІЛОРУСЬ: РІК БОРОТЬБИ

9 серпня 2020 року білоруська ЦВК вшосте оголосила Олександра Лукашенка Президентом Республіки. Результати вивели на вулиці десятки тисяч білорусів. Попри масові розгони, побиття та придушення мирних акцій, вони тривали. Чимало білорусів емігрувало, зокрема й в Україну. В Києві відбулася хода від посольства Білорусі до пам'ятника Михайлу Жизневському, який загинув 2014 року під час Революції Гідності. Опісля хода рушила до Майдану Незалежності. Прийшло приблизно 300 людей - здебільшого тих, які зазнали переслідувань у Білорусі. «Коли почалася кампанія президентська, нам сфальсифікували справу. Ми були на мітингах, нас і викликали. Прийшли в Мінськ чотири конверти на дітей наших і на нас, ми зрозуміли, що просто вже не вийдемо», – каже білоруска Анна Бондаренко. Смерті щонайменше восьми людей пов'язують із репресіями, ще сотні людей зазнали катувань.

На Майдані люди писали листи підтримки політв'язням й переглядали документальну стрічку про переслідування. Репресують вже не тільки учасників акцій, а й волонтерів та аналітиків, які дають коментарі про ситуацію у Білорусі. За найменшу критику діяльності властей режим може жорстоко помститися. Свідчення цьому – випадок спортсменки Христини Цімануоскої, яку хотіли силою вивезти з Олімпіади в Токіо, і яка була змушена просити притулку у ЄС.

У небезпеці білоруси і за кордоном. В Києві 2 серпня пропав керівник Білоруського дому Віталій Шишов. Наступного дня його знайшли повішеним у парку – зі слідами побиття. В реакції на це білоруси України вимагали припинити дипломатичні відносини Києва з Мінськом, прийшли демонструвати під посольство Білорусі. Вони переконані, що смерть Шишова – справа рук білоруських та/або російських спецслужб, і називають це

Акція пам'яті Віталія Шишова в Києві. Фото Михайла Штекеля, «Радіо «Свобода».

«терором на експорт». «Живе Білорусь» та «Герої не вмирають», такі гасла скандували кілька сотень людей, більшість із них були загорнуті у біло-червоні білоруські прапори. Шишов мав безліч планів, готував відеофільм до річниці президентських виборів, які не були визнані світом і з того часу почалися акції протесту. ■

Ірина Саєвич, Леся Головата, 5 канал

ВИБУХИ НА СКЛАДАХ – РОБОТА РОСІЙСЬКИХ СПЕЦСЛУЖБ?

Група Bellingcat у найближчі місяці завершить розслідування причин пожеж і вибухів на складах боєприпасів в Україні. Розслідувачі перевіряють причетність до цих інцидентів військової розвідки Росії, заявив розслідувач Христо Грозєв. «Одне з розслідувань, яке ми вже майже рік робимо, - це щодо вибухів боєприпасів. Ми поки розслідуємо можливість, що вони були результатом роботи тієї ж групи ГРУ Росії, яка стоїть за вибухами на військових заводах у Чехії та Болгарії. Це одне з розслідувань, яке ми вважаємо, що протягом місяця-двох ми зможемо завершити. Поки є серйозна підозра, що остаточно це ще не можна довести», - зазначив він. За словами Грозєва, є й інші розслідування військових злочинів упродовж останніх 5 років: «У нас є достатньо доказів, щоб їх публікувати, але вони не об'єднані якимось одним інцидентом. Це багато дрібних інцидентів, тому ми намагаємося знайти якусь форму, щоб їх показати», - сказав він.

Впродовж останніх років в Україні сталася низка масштабних пожеж на складах боєприпасів – у Сватовому, Балаклії, Ічні та інших населених пунктах вогнем було знищено тисячі тонн снарядів. Одна з наймасштабніших пожеж на військових складах сталася в Калинівці на Вінниччині 26 вересня 2017 року. Вибухи завдали величезних збитків, 30 тисяч людей були евакуйовані. Серед головних версій події називали ворожу диверсію з метою завдати удару обороноздатності України.

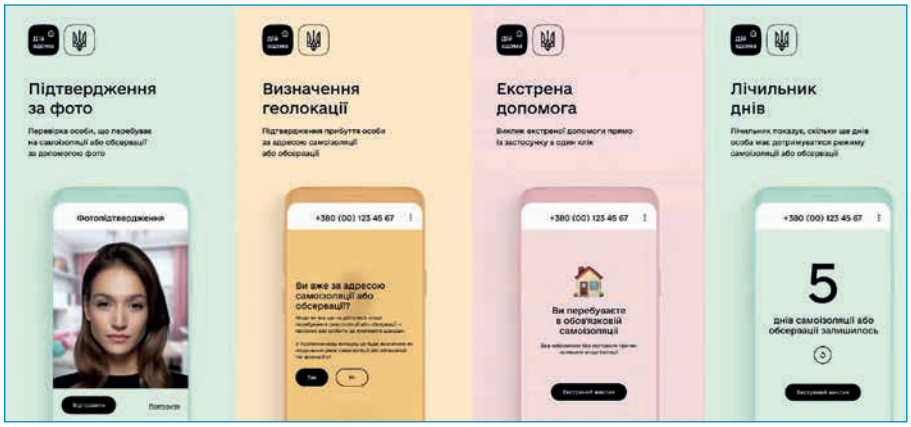
Bellingcat - це сайт журналістських розслідувань, що спеціалізується на фактчекінгу та розвідці відкритих джерел (OSINT). Bellingcat публікує результати розслідувань як професійних, так і громадянських журналістів щодо зон бойових дій, порушень прав людини, злочинів проти людства та злочинності. Найрезонансніші розслідування Bellingcat стосуються участі Росії у війні на сході України, збиття на Донбасі малайзійського «Боїнга» MH17, отруєння російського опозиціонера Олексія Навального. ■

Укрінформ

КОВІД: ПРАВИЛА ЗНОВУ СТАЛИ СУВОРІШИМИ

В Україні 5 серпня набули чинності нові правила посиленого контролю при перетині кордону, запроваджені через поширення у світі нового штаму коронавірусу «Дельта». Перетин державного кордону з будь-яких країн є безперешкодним для громадян України за умови наявності документа, що підтверджує отримання повного курсу вакцинації від COVID-19 вакцинами, включеними ВООЗ до переліку дозволених для використання у надзвичайних ситуаціях, або довідки про перше щеплення з курсу вакцинації.

Іноземці з посвідкою на постійне проживання в Україні перетинають кордон безперешкодно за наявності документа, що підтверджує отримання повного курсу вакцинації. Якщо такі документи відсутні, громадяни України та іноземці з посвідкою на постійне проживання в Україні встановлюють застосунок «Вдома» та беруть на себе зобов'язання розпочати самоізоляцію через 72 години в разі відсутності негативного результату тестування на COVID-19 методом ПЛР або експрес-тестування на визначення антигена коронавірусу SARS-CoV-2, зробленого протягом 72 годин з моменту перетину кордону. У разі неможливості використати застосунок громадянин перебуватиме в обсервації.

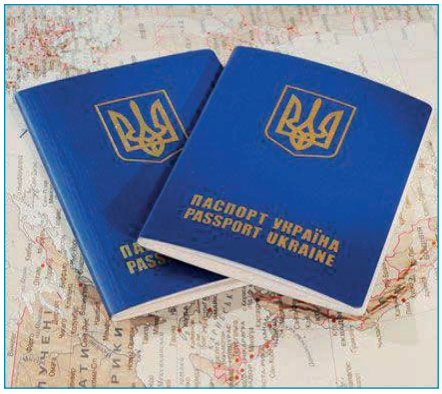
Застосунок «Вдома» не контролює і не обмежує пересування користувача перші 72 години після перетину кордону. Він контролюватиме самоізоляцію з третьої доби або в разі отримання позитивного результату тестування на COVID-19 методом ПЛР або експрес-тестування на визначення антигена коронавірусу SARS-CoV-2.

Для всіх осіб, незалежно від громадянства, які прибули з Росії чи Індії та перебували на території цих держав більше ніж 7 днів протягом останніх двох тижнів, діятимуть більш жорсткі правила самоізоляції. Зокрема, для них буде встановлена обов'язкова 14-денна самоізоляція без права її дострокового завершення.

Для іноземців обов'язково потрібно мати страховий поліс на випадок захворювання на COVID-19 та один з таких документів: негативний результат тестування на COVID-19 методом ПЛР; негативний результат експрес-тесту на визначення антигена коронавірусу SARS-CoV-2 або документ, що підтверджує отримання повного курсу вакцинації від COVID-19. ■

Європейська правда

ДВА ЗАКОРДОННІ ПАСПОРТИ: ЄС ЗАПЕРЕЧУЄ

Українська сторона вважає необґрунтованим докір Євросоюзу щодо наявності в українців двох чинних паспортів для виїзду за кордон одночасно і заклик до скасування видачі «додаткових» паспортів.

Для українського уряду рекомендація Брюсселя скасувати практику видачі двох паспортів і анулювати чинність вже виданих документів стала несподіванкою. Максим Соколюк, очільник Державної міграційної служби, заявив, що Брюссель навіть не натякав, що бачить тут проблему. «Роки 3 тому Словаччина та Угорщина справді піднімали цю тему – мовляв, як нам відрізняти українців, які мають два паспорти. Але ми дали чітке пояснення, яке ЄС задовольнило. І я був дуже здивований побачити те саме «звинувачення» у звіті Єврокомісії, хоча перед тим не було спроб отримати наші коментарі щодо цих претензій», - розповів Соколюк.

Ініціатором абсурдної вимоги на адресу Києва стала Польща. «Польща повідомила (Єврокомісію), що українська влада видавала одночасно два або три біометричних паспорти деяким своїм громадянам, що на практиці може призвести до того, що відповідні громадяни України перебуватимуть (на території ЄС) понад 90 днів протягом 180-денного періоду» – йдеться у робочому документі Єврокомісії. В ДМС на це відповідають, що ЄС має всі можливості карати таких порушників.

«Для прикордонника ЄС немає проблеми рахувати 90-денний період, якщо він має дані про в'їзди та виїзди громадянина України за різними паспортами. Ми, ще коли розробляли паспорти, передбачили це: в українському паспорті є номер запису в держреєстрі, закріплений за людиною. І навіть якщо людина змінить своє ім'я та прізвище, зробить новий паспорт тощо – цей номер лишиться незмінним», - пояснює Соколюк.

В останньому звіті щодо механізму призупинення безвізових режимів в ЄС закликали Україну скасувати для українців можливість мати два чинні паспорти для виїзду за кордон одночасно. У звіті зазначається, що Польща ідентифікувала громадян України, які мають більше одного законно оформленого паспорта, іноді зі зміненими особистими даними, які могли б дозволити їм залишатися в ЄС за межами обмеження 90 днів у будь-який 180-денний період. Тому в ЄС очікують, що Україна не тільки припинить видавати два чинні паспорти для виїзду за кордон, а й скасує чинність вже виданих додаткових документів.

Як повідомлялося, в ЄС заявили, що в цілому Україна продовжує виконувати умови візової лібералізації, однак наголосили на необхідності робити більше в сфері антикорупції, протидії відмиванню грошей і боротьби з організованою злочинністю. Рада ЄС затвердила механізм призупинення безвізових режимів з третіми країнами у лютому 2017 року. В документі прописано п'ять причин, через які можливе призупинення безвізу. Чотири з них стосуються міграції. ЄС залишає за собою право повернути візи для будь-якої країни, що перетворюється на джерело міграційної загрози. П'ята причина для можливого скасування безвізу – відкат у проведенні реформ. ■

Європейська правда

Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука

АВТОР: **Аліна Понипаляк**

Є люди-епохи, а є люди – кілька епох. Такою особистістю був останній командир УПА Василь Кук. Він народився до Першої світової, пережив лихоліття Другої світової, розквіт і згортання діяльності УПА, потрапив у радянський полон і разом з Україною отримав омріяну свободу в 1991-му. Як сімейна скрута вплинула на його погляди? Коли він загорівся ідеєю збройної боротьби? Як пережив смерть братів Ілька й Іларія, яких стратили за українську державність? Як вибудовував мережу ОУН у Дніпропетровську й перебував у підпіллі на Волині й Галичині? Як продовжував тиху боротьбу в 1970-1980 роки й отримав «друге дихання» після незалежності? На всі ці питання відповідає історикиня Аліна Понипаляк. Авторка дослідила архівні дані та спомини людей, які особисто знали Василя Кука, поспілкувалася з рідними, побувала там, де він народився, жив і творив. Усе це допомогло показати, яким був Кук і як він боровся за українську незалежність. Книга - для всіх, хто хоче зануритися в життєву атмосферу покоління, яке виборювало незалежність України всередині XX століття та розвінчати міфи й таємниці навколо останнього командира УПА. Аліна Понипаляк - кандидатка історичних наук, дослідниця українського визвольного руху, науковиця Національного музею історії України, співкоординаторка громадської ініціативи «ВимкниРосійське». ■

ВИДАВНИЦТВО: **Наш Формат.**
РІК ВИДАННЯ: **2021.** ПАЛІТУРКА: **тверда.**
КІЛЬКІСТЬ СТОРІНОК: **256.**
ЦІНА: **210 грн.**

Країна жіночого роду

АВТОР: **Вахтанґ Кіпіані**

Видатні українки XX століття часто залишаються непомітними. Про долю деяких жінок цієї книжки хтось, можливо, почує вперше, однак їхню роль в українській історії не варто применшувати. Це лікарки, вчительки, учасниці національно-визвольного руху, політув'язнені, журналістки, культурні діячки. Без них – сильних, активних, відданих – сторінки нашого роду були б зовсім інакшими. Тут зібрано інтерв'ю, свідчення, архівні документи й довідки про визначних жінок України, які з'являлися на ресурсі «Історична правда». Серед них – і унікальне інтерв'ю Квітки Цісик, і статті про докторку медицини Розалію Ліфшиць-Винниченко, підпільницю Ірину Тимочку «Христю» й письменницю Олену Телігу; і розмова з Валентиною Шевченко, яка очолювала Президію Верховної Ради УРСР під час аварії на ЧАЕС. Укладачем збірки є український журналіст, історик, головний редактор інтернет-видання «Історична Правда», укладач книжки «Справа Василя Стуса» Вахтанґ Кіпіані. ■

ВИДАВНИЦТВО: **Віват.** РІК ВИДАННЯ: **2021.**
ПАЛІТУРКА: **тверда.** КІЛЬКІСТЬ СТОРІНОК: **304.**
ЦІНА: **200 грн.**

Скоропадський і Крим. Від протистояння до приєднання

АВТОР: **Сергій Громенко**

Чий Крим зараз і кому він має належати в майбутньому? Яким мусить бути статус півострова: незалежна держава, член союзу або суб'єкт федерації, автономія чи регіон під іноземним протекторатом? Кому має належати право управління Кримом — етнічній більшості чи корінним народам? Як Україні поводитися з півостровом — дати йому якнайширші повноваження чи запровадити пряме керування з Києва, умовляти кримців добрим словом чи запровадити безжальну економічну блокаду? Ні, це питання не з порядку денного 2014 року після російської анексії Криму — вони постали перед Україною ще сто років тому. Ця книжка розповідає, як реагували на виклики щодо Криму Українська Держава й міжнародна спільнота наприкінці Першої світової війни. Книга буде цікавою поціновувачам історії, всім, хто хоче дослідити міжнародні суперечки навколо статусу півострова і спроби розв'язати проблему його належності, а також дізнатись про перебіг кримсько-українських відносин, які коливалися від безкомпромісної економічної боротьби (навіть зі стріляниною на кордоні) до переговорів про права нового регіону в складі України.

Автор Сергій Громенко — кримчанин, кандидат історичних наук, оглядач «Крим. Реалії» («Радіо Свобода»). Автор шести книжок про півострів. Лауреат V Міжнародного конкурсу імені Єжи Ґедройця (2011) та фіналіст Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» (2019). ■

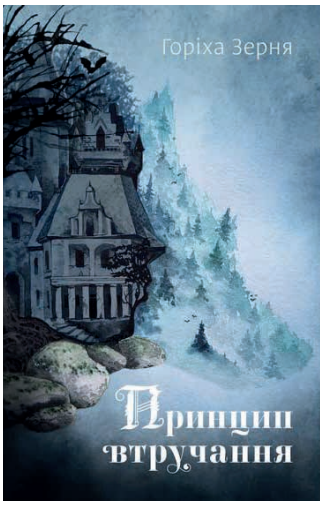
ВИДАВНИЦТВО: **Наш Формат.**
РІК ВИДАННЯ: **2021.** ПАЛІТУРКА: **тверда.**
КІЛЬКІСТЬ СТОРІНОК: **352.** ЦІНА: **210 грн**

Принцип втручання

АВТОР: **Тамара Горіха Зерня**

Друга книга від авторки роману «Доця», який став Книгою року за версією BBC у 2019 році та отримав безліч інших нагород. «Принцип втручання» – це детектив. І одночасно не-детектив. Це драма і комедія, смішна до сліз і зворушлива до ненависті історія. Це книга, на якій можна ворожити. Або різко закрити і кинути в обличчя ворогу, хай навіть твій ворог дивиться на тебе із дзеркала. Героїня книги – жінка з дірою у грудях. На тому місці, де мало б бути серце, у неї діра та є ще таємниці, які, з одного боку, нас не вбивають, а з другого чомусь не поспішають робити сильнішими. Єдиною опорою і розрадою Станіслави стала робота. Чистий холодний розум, логіка і математика – ось її безпечна гавань, ось світ, у якому вона задає власні правила гри і почувається у безпеці. І з цього світу формул і рівнянь її висмикує прохання. Прохання, яке неможливо відхилити. Але і погодитися теж неможливо, тому що це якось дивно. І абсолютно нелогічно. І ще трошки смертельно небезпечно.

Авторка – Тамара Горіха Зерня, дебютну книгу якої додруковували кілька разів, є відкриттям премії «Книга року BBC 2019». Письменництво ніколи не входило до її планів на життя. Вона довгий час працювала перекладачем економічних статей та посібників, а до цього навчалася у Інституті журналістики у Києві. Одначе початок війни на Донбасі у 2014 році докорінно змінив долю Тамари. Вона побачила, у якому сутужному стані знаходиться українська армія, як важко доводиться простим громадянам, що опинилися у зоні бойових дій та не вагаючись вирішила стати волонтеркою. Спочатку вона за власні кошти купувала захисні окуляри для військових, замовляючи їх у США, але пізніше грошей виявилося замало. Тоді Тамара Дуда (справжнє прізвище письменниці) почала агітувати своїх знайомих, а згодом і усіх небайдужих у соцмережах, аби зібрати потрібну суму для придбання найнеобхідніших речей хлопцям у зону АТО. Неодноразово буваючи там, на власні очі бачила усі жахи та біль, що панували на тих територіях. Після 2016 року, коли армія стала на ноги і потреба у допомозі перестала бути нагальною, Тамара остаточно повернулася до Києва та відчула необхідність поділитися усім, що вона бачила. Так народився її перший роман «Доця», який вражає своєю щирістю та влучністю з перших рядків. За кожним епізодом тут стоїть реальна історія реальних людей і від усвідомлення цього під час читання пробігають шкірою мурахи. ■

ВИДАВНИЦТВО: **Білка.**
РІК ВИДАННЯ: **2021.**
ОБКЛАДИНКА: **Тверда.**
КІЛЬКІСТЬ СТОРІНОК: **318.**
ЦІНА: **260 грн.**

Спитайте Мієчку

АВТОР: **Євгенія Кузнєцов**

Що робити сестрам, яким так легко загубитися у власних думках і бажаннях у великому місті? Все наче й добре, але хочеться поставити життя на паузу, хоча б до вересня, та повернутися у місце свого дитинства. Заплетені стіни старого будинку відгороджують від усього світу з його безліччю питань, а бабуся Тея нічого не запитує, зате завжди поруч.

Але літо час не спиняє: на порозі будинку з'являються люди з колишнього, теперішнього і майбутнього життя. Всі у цьому домі — і самі сестри, і бабуся, і індійська кузина, і розгублена мама, і навіть рудий кіт без імені — на порозі змін. Літо іде, ростуть гарбузи на експорт, розмови не стихають, а проблеми і рішення біжать наввипередки. ■

ВИДАВНИЦТВО: **Видавництво Старого Лева.**
РІК ВИДАННЯ: **2021.** КІЛЬКІСТЬ СТОРІНОК: **272.** ПАПЕРОВА КНИГА: **120 грн,**
ЕЛЕКТРОННА: **78 грн.**

Абрикосова книгарня

АВТОР: **Ореста Осійчук**

Це – родинна сага в сучасній українській прозі. Марія Фариняк через злидні змушена віддати сина – дев'ятирічного Михайлика – на виховання родичам покійного чоловіка: вуйкові Стефану, власникові книгарні, та цьоці Касі, суворій жінці, яка не рада появі чужої дитини в домі. Так починається історія Міська Фариняка, хлопчика початку XX століття, яка дивним чином переплітається з історією Михайла Фариняка, чоловіка початку XXI століття. Книга – про дитячу дружбу й недитячі зради, родинні скелети у шафі та про любов, яка крізь століття рятує життя і без спільної крові таємниче поєднує двох однофамільців. Авторка Ореста Осійчук— українська письменниця, авторка циклу романів «АЙХО», володарка першої премії міжнародного конкурсу «Коронація слова» й відзнаки «Найкращий дебют» порталу «БараБука», лауреатка Всеєвропейського конвенту «Єврокон». ■

ВИДАВНИЦТВО: **Наш Формат.**
РІК ВИДАННЯ: **2021.**
ОБКЛАДИНКА: **Тверда.**
КІЛЬКІСТЬ СТОРІНОК: **240.**
ЦІНА: **180 грн.**

Дискордія

АВТОР: **Остап Українець**

Весна народів. Австрійська імперія пульсує і вибухає повстаннями. Кожен намагається визначити власне місце у великій імперії, яка для багатьох насправді чужа. Ігнацій Камінський відсидів у віденській в'язниці і повернувся додому, у Станіслав. Він має певний авторитет серед місцевих революціонерів і активно долучається до дискусії між поляками й русинами – об'єднатися проти імперії чи кожному змагатися за своє. Третій роман Остапа Українця зі станіславського циклу оповідає про неспокійний період української історії. Це – один із небагатьох творів цієї тематики і, мабуть, перший у сучасній літературі. Автор Остап Українець — український перекладач, письменник, що працює в жанрі фентезі й історичної прози. Літературне відкриття 2017 року за версією видання «Дзеркало тижня». ■

ВИДАВНИЦТВО: **Фабула.** РІК ВИДАННЯ: **2021.** КІЛЬКІСТЬ СТОРІНОК: **400.** ЦІНА: **170 грн.**

ВОДІЙ ЕЛЕКТРОСАМОКАТА, ОБГАНЯЮЧИ ГІРОСКУТЕР, В'ЇХАВ У МОНОКОЛЕСО (усмішка або ☺)

Ілюстративне фото.

Масова ДТП за участі п'ятьох водіїв легкого персонального транспорту трапилась на велодоріжці по вул. Ярославів Вал, що у Києві. Про це повідомив водій сеґвею, що опинився на місці пригоди.

Водій електросамоката вирішив обігнати водія гіроскутера, який під час руху переглядав YouTube-відео на своєму смартфоні, через що їхав нешвидко. Проте під час обгону водій електросамоката виявив, що назустріч йому несеться чоловік на гіроборді, а тому пришвидшив обгін. Але водій моноколеса, що їхав на віддалі 15 метрів перед гіроскутером, вирішив пропустити хлопця на електророликах, що виїжджав з повороту, і пригальмував. Як наслідок, водій електросамоката в'їхав у водія моноколеса, який від поштовху зіткнувся з водієм електророликів, і ззаду в них, так і не переставши дивитись у свій смартфон, в'їхав водій гіроскутера. А водій гіроборда, проїжджаючи повз ДТП і задивившись на пригоду, врізався у дорожній знак. При цьому він нецензурно лаявся, оскільки його сателітний навігатор не знав про перешкоду і не попередив його через під'єднані за допомогою технології bluetooth бездротові навушники.

«На щастя, ніхто серйозно не постраждав і медиків викликати не довелось. Зробили селфі напам'ять, прямий ефір в інстаграм, відео для ТікТоку та роз'їхались», – каже водій сеґвею. Також, за його словами, жоден пішохід не постраждав.

Згодом із коментарів стало відомо, що на основі цих оприлюднених на різних соціальних мережах відео-, фото- і аудіоматеріалів правоохоронці занесли дану пригоду у електронну базу даних дорожньо-транспортних пригод (ЕБДДТП), і учасникам довелося повернутися на місце аварії. Оформляти ДТП приїхав патруль на ліфі (електромобілі), а фото- і відео- зйомку відтворення події здійснювали за допомогою дрона. Щоб зняти стрес, частина учасників ДТП курила електронні сигари, а некурці вертіли спінери та тріскали поп-іти. Всі разом із подивом спостерігали, як патрульний звичайною авторучкою заповнює формуляр протоколу ДТП, й запитували, чи не можна це зробити за допомогою електронного додатку. А коли патрульний запропонував протокол учасникам до підпису, всі витягли свої смартфони, вважаючи, що підпис буває тільки цифровим і передається за допомогою QR-коду.

Після завершення формальностей відмітити цю подію вирішили у найближчій смузярні буряковим смузі, з пізнішим плавним переходом в барбершоп, звідки всі вийшли бородатими та з чубчиками. За результатами вивчення записів із навколишніх камер відеоспостереження, виною всьому був ейр, який випав з рук у одного з учасників. Він хотів його підняти, але задивився на епл вотч.

Також виявилося, що за подією, що сталася на новій велосмузі, сумно спостерігав збоку велосипедист. Адже його свідчення проігнорували, бо, як виявилось, він не мав при собі жодного модерного електронного пристрою, а його транспортний засіб був вигаданий аж двісті років тому... ■

За повідомленням сатиричного каналу вигаданих новин UaReview

ПОРОГИ – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. **№ 6/2021**, рік XXIX. **Підписано до друку:** 6 серпня 2021 року. **Ел. пошта:** porohy@seznam.cz. **Інтернет-адреса:** www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, **реєстрація:** МК ЧР/7044. **Номер готували:** Богдан Райчинець, Наталія Ромашова, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення прес-служб посольств України в Чеській Республіці та Чеської Республіки в Україні, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. **Художнє оформлення та верстка:** Тетяна Пилипчук, www.plttn.com. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. **Видає:** спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; **Контакт:** uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; **Тел.:** +420221419821; **Ід. номер:** 60448296. **Розрахунковий рахунок:** 1925774379/0800.

POROHY – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. **Č. 6/2021**, ročník XXIX. **Uzávěrka:** 6. srpna 2021. **E-mail:** porohy@seznam.cz, **web:** www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, **registrační číslo:** MK ČR/7044. **Číslo připravili:** Bohdan Rajčinec; Natalija Romašova, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy tiskových oddělení velvyslanectví Ukrajiny v ČR a ČR na Ukrajině, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. **Grafika:** Teťana Pylypčuk, www.plttn.com. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. **Vydává:** spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. **Tel.**: +420221419821. **IČO:** 60448296, **Číslo účtu:** 1925774379/0800.

ІНТЕГРАЦІЙНІ КУРСИ «ЛАСКАВО ПРОСИМО ДО ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ»

Курси допоможуть вам орієнтуватися в чеському середовищі і їхнє проходження є обов'язковим для отримання дозволу на проживання у Чеській Республіці. Курси проводяться під егідою Міністерства внутрішніх справ ЧР. Більше інформації на сайті:

www.vitejtevcr.cz/uk/vitejte-v-cr

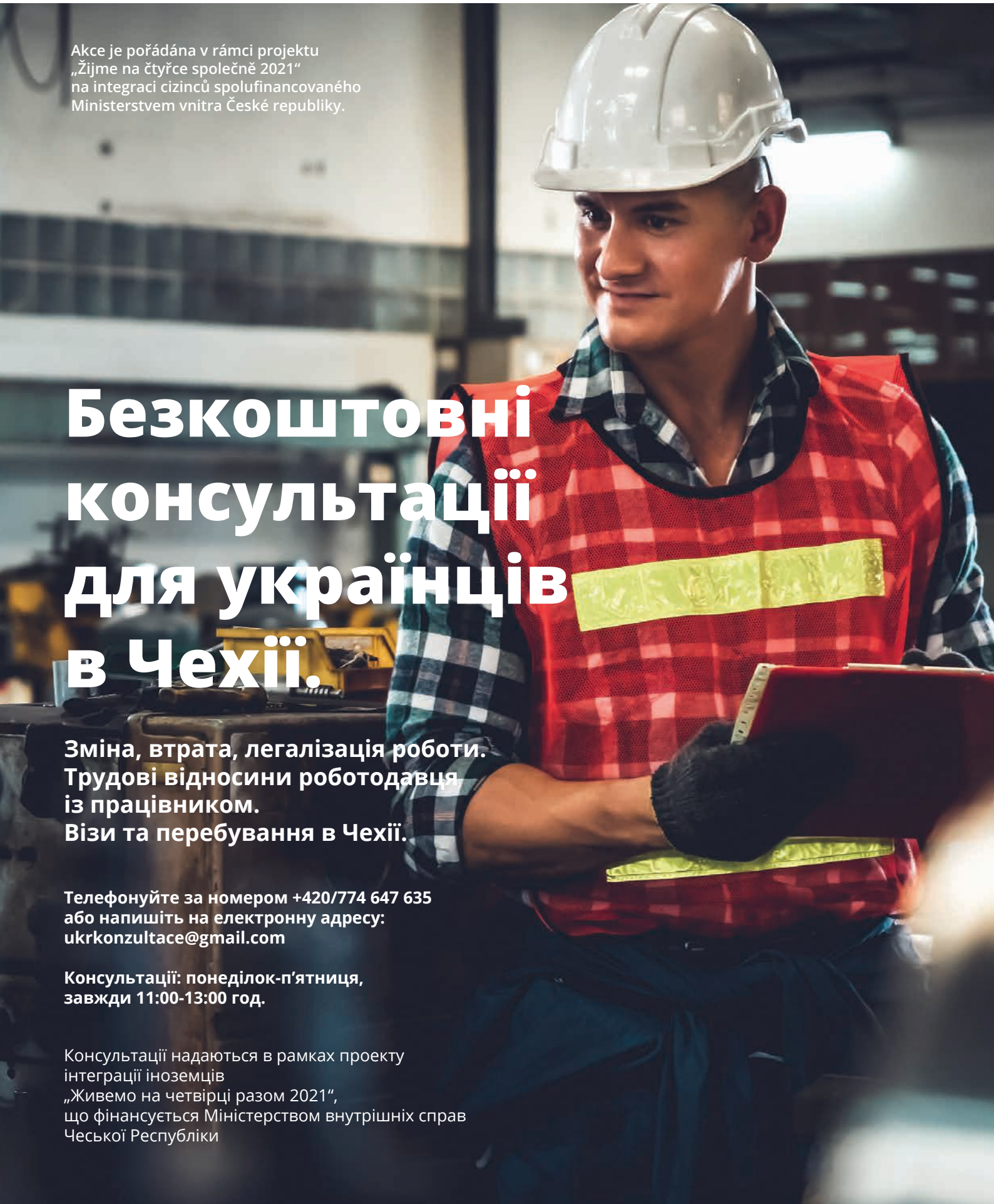

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

MĚSTSKÁ ČÁST
PRAHA 4

DŮM
NÁRODNOSTNÍCH
MENŠIN, o.p.s.

Akce je pořádána v rámci projektu
„Žijme na čtyřce společně 2021“
na integraci cizinců spolufinancovaného
Ministerstvem vnitra České republiky.

Безкоштовні консультації для українців в Чехії.

**Зміна, втрата, легалізація роботи.
Трудові відносини роботодавця
із працівником.
Візи та перебування в Чехії.**

**Телефонуйте за номером +420/774 647 635
або напишіть на електронну адресу:
ukrkonzultace@gmail.com**

**Консультації: понеділок-п’ятниця,
завжди 11:00-13:00 год.**

Консультації надаються в рамках проекту
інтеграції іноземців
„Живемо на четвірці разом 2021“,
що фінансується Міністерством внутрішніх справ
Чеської Республіки